

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet broj: S1 1 K 012247 19 Kri

Datum objavljivanja 17.05.2023. godine

Datum pismenog otpravka 28.07.2023. godine

Pred sudskim Vijećem u sastavu:

Sudija Staniša Gluhajić, predsjednik Vijeća

Sudija Vesna Jesenković, član

Sudija Šaban Maksumić, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

RAMIZA DREKOVIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Vladimir Simović

Branioци optuženog Ramiza Drekovića:

Advokat Mirsad Crnovršanin

Advokat Kadrija Kolić

Sadržaj

IZREKA	3
I. tok krivičnog postupka.....	6
A. optužnica i glavni pretres	6
A. Izvedeni dokazi.....	6
1. Tužilaštvo BiH.....	6
2. Odbrana optuženog Ramiza Drekovića	6
II. završne riječi	7
1. Završne riječi Tužilaštva Bosne i Hercegovine	7
2. Završne riječi odbrane optuženog Ramiza Drekovića.....	12
3. Završne riječi optuženog Ramiza Drekovića	16
III. procesne odluke	18
1. Odluka o isključenju javnosti sa dijela glavnog pretresa	18
2. Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)	18
4. odustajanje od dokaznih prijedloga	20
5. odluka Suda po prijedlogu odbrane optuženog za izdavanje naredbi za vještačenje.....	23
6. Objava presude – član 286. stav 1. (vrijeme i mjesto objavljivanja presude).....	24
IV. STANDARDI DOKAZIVANJA	25
V. nalazi vijeća	29
A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. STAV 1. KZ SFRJ.....	29
B. Ocjena izvedenih dokaza - RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE	30
A. Tačka 1. izreke presude-Granatiranje Kalinovika dana 26.05.1995. godine, usljed kojeg je ranjen oštećeni M.T.	36
B. Tačke 2. i 3 optužnice	47
VI. ZAKLJUČAK	82
IV TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV	83
VII. ANEX I	Error! Bookmark not defined.
A. IZVEDENI DOKAZI TUŽILAŠTVA BIH	Error! Bookmark not defined.
B. IZVEDENI DOKAZI ODBRANE	Error! Bookmark not defined.

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u Vijeću sastavljenom od sudije Staniše Gluhajića, kao predsjednika Vijeća, te sudija Vesne Jesenković i Šabana Maksumića, kao članova Vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika-asistenta Samire Kustura Čolić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Ramiza Dreković, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0006432 13 od 14.01.2019. godine, a koja je potvrđena dana 18.01.2019. godine, nakon javno održanog glavnog pretresa, sa kojeg je jednim dijelom bila isključena javnost, u prisustvu optuženog Ramiza Drekovića i njegovih branilaca, advokata Mirsada Crnovršanina i Kadrije Kolića, te tužioca Tužilaštva BiH Vladimira Simovića, nakon vijećanja i glasanja, donio je i dana 17.05.2023. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

Optuženi Ramiz Dreković, sin Huseina i majke Hatidže r. Murtizić, rođen 10.05.1956. godine u mjestu Veseniće, opština Tutin, Republika Srbija, nastanjen na adresi ..., penzioner, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, državljanin BiH i Republike Srbije, po nacionalnosti ..., pismen, sa završenom Vojnom akademijom kopnene vojske, prema vlastitoj izjavi lošeg imovnog stanja, služio JNA u Banja Luci i Beogradu 1980. godine, sa činom rezervnog oficira Kapetan I klase iz JNA, a sa činom Generala iz ARBiH, JMBG ...

Na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH,

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

Da je:

Za vrijeme ratnog stanja i oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini između Armije RBiH i Vojske Republike Srpske, kao komandant 4. Korpusa ARBiH, postupao suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava i to odredbama člana 3. IV Ženevske

konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, člana 51., 57. i 85. Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba i odredbi člana 13. Dopunskog protokola II uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba, i to tako što je:

U periodu od 21.05.1995. godine do 07.06.1995. godine naredio da se izvrši napad na većinsko srpsko civilno stanovništvo Kalinovika, i to na način što je naredio potčinjenim mu artiljerijskim jedinicama 4. Korpusa ARBiH, lociranim na širem području Bjelimićima, opština Konjic, da iz topova kalibra 130 mm, haubica kalibra 105 mm, 122 mm i 155 mm, izvrše napad na civilno stanovništvo i napad bez izbora cilja granatiranjem područja naseljenog mjesta Kalinovika, koji je za cilj imao i koji je prouzrokovao širenje straha i užasa među civilnim stanovništvom Kalinovika (teror), a pripadnici artiljerijskih jedinica 4. Korpusa AR BiH su izvršavali navedene naredbe ispaljujući artiljerijske projekte velike razorne moći na područje naseljenog mjesta Kalinovik, pa je tako:

1. Dana 26.05.1995.godine, nakon što je osumnjičeni izdao naredjenje Str.pov.broj 3791-01 jedinicama AR BiH na Isturenom komandnom mjestu Bjelimići, da se po centru Kalinovika ispalili pet projektila iz topa haubice 122 mm, navedene jedinice su isti dan postupile po naredbi, pa su oko 20,20 sati ispalile projekte koji su pogodili područje grada, usljed čijih eksplozija je ranjeno dijete M.T., rođen ..., iz Kalinovika, koji je tom prilikom zadobio teške tjelesne povrede,
2. Dana 03.06.1995. godine između 07,25 sati i 08,50 sati pripadnici njemu potčinjenih jedinica ispalili više artiljerijskih projektila koji su pogodili centar Kalinovika, gdje je, u blizini Osnovne škole „Miladin Radojević”, a neposredno preko puta Hotela “Lelija”, uslijed eksplozije jedne od granata ubijena učenica 8. razreda navedene OŠ, Stanislava Koprivica, rođena 1980. godine u Sarajevu, ranjeni su đaci 8. razreda J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T.,
3. Dana 22.05.1995. godine oko 8,30 sati pripadnici njemu potčinjenih jedinica ispalili više artiljerijskih projektila koji su pali na područje Kalinovika i Bogdanova, opština Kalinovik, usljed čijih eksplozija je ranjen civil Ratko Đogić,

Čime bi, optuženi Ramiz Drekočić počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ).

**

Na osnovu odredbe iz člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret budžetskih sredstava.

***

Na osnovu odredbe iz člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko-pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

OBRAZLOŽENJE

I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0006432 13 od 14.01.2019. godine, a koja je potvrđena dana 18.01.2019. godine, optuženom Ramizu Drekoviću stavljeno je na teret izvršenje krivičnog djela – Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ.

2. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo dana 12.03.2019. godine čitanjem optužnice Tužilaštva BiH te izlaganjem uvodnih riječi Tužilaštva, a okončan je iznošenjem završnih riječi odbrane optuženog Drekovića, dana 15.03.2023. godine, nakon čega je zakazan datum izricanja presude.

A. IZVEDENI DOKAZI

1. Tužilaštvo BiH

3. U toku dokaznog postupka, kao svjedoci optužbe saslušani su: Mitar Sladoje, D.A. (D.N.), M.J. (M.T.), J.B., D.M., Lazar Gojanović, Nenad Višnjevac, Radivoje Mandić, Rajko Višnjevac, Milivoje Faladžić, M.T., Elez Stanimir, Mujo Šubara, Edin Čajić, Hamid Selimović, Esad Moro, Esad Ramić, Nedim Hodo, Esad Tokić, Muhidin Ćuprija, Abdulah Čobo, Milka Koprivica, Dragan Cerovina te su saslušani vještaci Željko Karan (specijalista sudske medicine), Milan Vrdoljak (vještak balističke struke) i Mladen Marinković (vještak vojne struke). Takođe, na glavnom pretresu su pročitani iskazi svjedoka Ratka Đogića i Milivoja Sladoje, dati u fazi istrage.

4. Spisak provedenih dokaza Tužilaštva, kako subjektivnih tako i materijalnih, naveden je u Aneksu I ove presude.

2. Odbrana optuženog Ramiza Drekovića

5. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Ramiza Drečkovića je saslušala svjedoke: Damira Huskovića, Zahida Šurkovića, Aliju Ismeta, Seada Đulića, Šefkiju Kevrića, Emira Sinanovića, Envera Bubalo, Hamzu Ajanoivća, Nusreta Šahića, Kemala Suljevića, Nihada Šehića, Zlatka Bečkovića i Muniba Milišića, te vještake: Zijada Džananovića (specijalista geodezije), Vedu Tuco (specijalista sudske medicine), Mustafu Polutka (vještak vojne struke), Berka Zečkovića i Jasmina Terzića (vještaci balističke struke).

6. Spisak saslušanih svjedoka, vještaka te provedenih materijalnih dokaza odbrane optuženog Drečkovića naveden je u Aneksu I ove presude.

II. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Završne riječi Tužilaštva Bosne i Hercegovine

7. Tužilaštvo BiH se u svom završnom izlaganju najprije osvrnulo na relevantnu dokumentaciju i iskaze svjedoka, koji ukazuju na ispunjenost opštih elementa postojanja krivičnog djela koje se optuženom Drečkoviću stavlja na teret, zatim je dalo prikaz opštih okolnosti i kontekst inkriminiranih događaja, nakon čega je Tužilaštvo za svaku tačku optužnice pojedinačno, elaboriralo izvedene dokaze i činjenice, koje su, prema stajalištu Tužilaštva, od odlučnog značaja za odluku Suda.

8. Također, Tužilaštvo se osvrnulo na iskaze saslušanih svjedoka optužbe koji su svjedočili na okolnost uloge optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Tužilaštvo je stava da iz istih proizlazi da je optuženi Drečković kao komandant 4. Korpusa u inkriminiranom periodu, jedini donosio planske dokumente i na osnovu istih izdavao potčinjenim jedinicama naredbe za granatiranje ciljeva suprotne strane, naglašavajući da dokazi ukazuju na zaključak da su se te naredbe morale izvršavati, da je optuženi Drečković izvještavan o realizaciji tih naredbi (usmeno na sastancima i pismeno putem izvještaja), pri čemu nije postojala samovolja među pripadnicima potčinjenih jedinica 4. Korpusa.

9. Nadalje, Tužilaštvo je iznijelo analizu svjedoka odbrane, a koji su saslušani na okolnosti zone odgovornosti 4. Korpusa tokom mjeseca maja i juna 1995. godine;

ponašanja i karaktera optuženog Drekovića i prisustva jedinica VRS u Kalinoviku u navedenom periodu, ističući da su iskazi tih svjedoka u koliziji sa uloženim materijalnim dokazima, te da su isključivo bili usmjereni na to da se ne inkriminira optuženi Dreković.

10. U nastavku završnog izlaganja, Tužilaštvo se osvrnulo na provedena vještačenja po vještacima optužbe medicinske, vojne i balističke struke, ukratko iznoseći zaključke do kojih su došli navedeni vještaci. Pa tako Tužilaštvo ističe da iz nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke Željka Karana, proizlazi zaključak da su sva oštećena civilna lica, kritične prilike zadobila povrede dejstvom eksplozivnog sredstva, a za koje je Tužilaštvo dokazalo da se radi o HE projektilima (granatama) ispaljenim sa artiljerijskih položaja 4. Korpusa ARBiH.

11. Vežano za vještačenje vještaka vojne struke, Mladena Marinkovića, Tužilaštvo ističe da je isti pravilno utvrdio organizacijsko-formacijsku strukturu 4. Korpusa ARBiH, organizacijsko-formacijsku strukturu artiljerijskih jedinica 4. Korpusa ARBiH u inkriminisanom periodu, zatim da je jasno definisao način nastanka Korpusne artiljerijske grupe (KAG), koju shodno pravilima obrazuje komandant korpusa od artiljerijskog oruđa velikog dometa i kalibra, iz sastava Mješovitog artiljerijskog puka (MAP), te da je pravilno utvrdio da je KAG u tom periodu između ostalog, raspolagao haubicom 122 mm, top 152 mm i top 130 mm, koje je artiljerisko oruđe velike razorne moći, i za koje je prema stavu Tužilaštva, van svake razumne sumnje dokazano da je imalo dometa do centra Kalinovika, a gdje u inkriminisanom periodu nije bilo legitimnih vojnih ciljeva.

12. U osvrtu na vještačenje po vještacima balističke struke Slobodanu Jankoviću i Milanu Vrdoljaku, Tužilaštvo je prije svega pojasnilo da ispravka njihovog nalaza i mišljenja nije bazirana na analizi novog dokaznog materijala koji je istima dostavljen nakon podizanja predmetne optužnice, nego da se radi isključivo o preciziranju stručnih parametara i mjerenja, bez promjena u konačnom zaključku vještaka.

13. Objektivni zaključci do kojih su došli vještaci Janković i Vrdoljak u pogledu pravca doleta HE projektila koji su 03.06.1995. godine pogodili centar Kalinovic, te kalibra projektila, u usporedbi sa provedenim materijalnim dokazima i izjavama

svjedoka, prema stavu Tužilaštva, nesporno ukazuju na zaključak da je Kalinovik granatiran sa artiljerijskih položaja 4. Korpusa ARBiH i to u prvom redu iz rejona vatrenog položaja IKM-1 Bjelimići.

14. Kada je riječ o nalazima i mišljenima vještaka angažovanim od strane odbrane optuženog Drekovića, Tužilaštvo je stava da se radi o nezakonitim dokazima, s obzirom da vještačenja nisu provedena na osnovu sudske naredbe. Kada je riječ o vještaku Vedi Tuci, specijalisti sudske medicine, Tužilaštvo ističe da se isti u svom nalazu i mišljenju uglavnom bavio pitanjima iz oblasti balističke struke, a što nije bio predmet njegovog vještačenja. Naime, vještak se isključio bavio pitanjem dejstva ispaljenog projektila, dok je medicinski dio njegovog nalaza baziran na apstrakcijama i nagađanju.

15. U pogledu nalaza i mišljenja vještaka odbrane specijaliste geodetske struke, Zijada Džananovića, Tužilaštvo je istaklo da je isto netačno te nepotpuno, odnosno da ovaj vještak nije postupio u skladu sa dobijenim zadacima. Tužilaštvo ističe da se manjkavost nalaza i mišljenje vještaka Džananovića ogleda prije svega u prikazanoj udaljenosti lokaliteta Gornjeg logora u Kalinoviku u odnosu na lokalitete pada spornih projektila, te udaljenosti Gornjeg logora od civilnih objekata smještenih u centru Kalinovika. Stav je Tužilaštva da je vještak pokušao napraviti konstrukciju koja je imala za cilj da prikaže da su artiljerijom vatrom gađane katastarske parcele u Kalinoviku, kao vojni ciljevi, te da prikaže da se kasarna nalazila u centru Kalinovika, a ne 1.5 km od urbane zone opštine Kalinovik.

16. Vežano za vještačenje vještaka odbrane vojne struke Mustafe Polutka, Tužilaštvo je prije svega istaklo da je isto nestručno, suprotno provedenim dokazima te neobjektivno, posebno imajući u vidu da je ovaj vještak od 16.08.1995. godine obavljao dužnost komandanta 4. Korpusa ARBiH, nakon optuženog Drekovića. Tužilaštvo se u nastavku osvrnulo na pojedinačne zadatke predmetnog vještačenja, naglašavajući da je vještak Polutak donosio zaključke koji izlaze izvan okvira zadataka postavljenih naredbom za vještačenje.

17. Tako je Tužilaštvo istaklo da vještak Polutak nije utvrdio manevar i vojni borbeni raspored vojnih formacija VRS koji su u periodu april-juni 1995. godine bile

raspoređene u Kalinoviku, nego se bavio utvrđivanjem šta je legitiman i rentabilan artiljerijski cilj, a sve kako bi mogao da oslobodi odgovornosti optuženog Drekovića.

18. Nadalje, Tužilaštvo je istaklo da je pogrešan zaključak vještaka Polutka da Kalinovik nije bio u zoni odgovornosti 4.Korpusa ARBiH u inkriminisanom periodu, a što se tiče pitanja komandovanja korpusnom artiljerijom grupom (KAG), Tužilaštvo je istaklo da je ovaj vještak pokušao da na sve moguće načine prebaci odgovornost na komandante IKM-ova i na njima podređene vojne starješine, iako je prema vojnoj teoriji i vojnim pravilima jasno da komandant 4. Korpusa upravlja i komanduje KAG-om.

19. Što se tiče zadatka vještaku da prikaže boravak i kretanje optuženog u maju i junu 1995. godine, Tužilaštvo smatra da se ne radi o zadatku za koje je potrebno stručno znanje vještaka. Uz to, Tužilaštvo je stava da pitanje boravka i kretanja optuženog u inkriminisanom periodu nije toliko relevantno za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti. Navedeno, posebno imajući u vidu da iz provedenih dokaza proizlazi zaključak da je u inkriminisanom periodu besprijeckorno funkcionisao sistem veza, zatim da je optuženi često obilazio IKM-ove, te da je isti iz redovnih borbenih izvještaja koje je dobijao putem sredstava veze, bio informisan o stanju svojih jedinica, kao i o borbenom rasporedu neprijatelja. Činjenica da je optuženi Dreković često posjećivao IKM-ove, posebno IKM-1 Bjelimići, prema stavu Tužilaštva upućuje na zaključak da je isti bio neposredno upoznat o dejstvima svojih potčinjenih jedinica i da je on na licu mjesta davao usmene naredbe.

20. Vezano za zaključke vještaka Mustafe Polutka u pogledu toka borbenih dejstava između jedinica 1. Korpusa ARBiH i jedinica Hercegovačkog korpusa VRS u periodu april-juni 1995. godine, te odnosa između 1. i 4. Korpusa, Tužilaštvo je istaklo da nijedan provedeni dokaz nije doveo u vezu granatiranje centra Kalinovika sa jedinicama 1. Korpusa ARBiH.

21. U osvrtu na zaključak vještaka Polutka u pogledu odnosa Komande 4. korpusa ARBiH prema primjeni ženevskih konvencija prilikom planiranja i izvođenja borbenih dejstava za period maj-juni 1995. godine, Tužilaštvo je istaklo da Zapovijest za napad i naredba za granatiranje centra Kalinovika, dokazuju suprotno. Stav je Tužilaštva da

je vještak Polutak neobjektivno i pristrasno cijenio naredbu za granatiranje centra Kalinovika, iznoseći neosnovane tvrdnje da ta naredba nikada nije stigla na IKM, odnosno da ista nije nikada realizovana.

22. Kada je riječ o nalazu i mišljenju vještaka odbrane balističke struke Berka Zečevića i Jasmina Terzića, Tužilaštvo je istaklo da njihov zaključak da su u Kalinoviku dana 03.06.1995. godine eksplodirali projektili topa 130 mm ispaljeni sa vatrenog položaja 1. Korpusa ARBiH u selu Dejčići, ne nalazi potkrepu u provedenim dokazima.

23. Navedeni zaključak prema stavu Tužilaštva je neodrživ iz više razloga. Prije svega, ovakvu tvrdnju vještak nije mogao iznijeti koristeći standard „bez ikakve sumnje“, jer se radi o nauci koja je egzaktna i koja zahtijeva poklapanja svih matematičkih analiza sa utvrđenim činjeničnim stanjem. Nadalje, Tužilaštvo je istaklo da iz provedenih dokaza ne proizlazi da su jedinice 1. Korpusa ARBiH u inkriminisanom periodu, na svojim vatrenim položajima imali artiljerijsko oruđe kalibra 130 mm. Također, stav je Tužilaštva da je tendenciona tvrdnja vještaka Zečevića da je azimut dejstva projektila 130 mm ispaljenog sa položaja 1. Korpusa ARBiH, usljed rikošeta, gotovo identičan sa azimutom položaja haubice 122 mm 4. Korpusa ARBiH.

24. U osvrtu na eksperimentalna ispitivanja utjecaja blast efekta HE projektila, koja su vještaci Zečević i Terzić prezentovali u svom nalazu, Tužilaštvo je istaklo da se dinamički efekti dejstva jednog HE projektila razlikuju od statičnih, da je stepen destrukcije prilikom uzimanja dinamičkih parametara daleko manji nego u ponuđenom eksperimentu vještaka, iz kojeg razloga, prema stavu Tužilaštva ne stoje tvrdnje vještaka odbrane u pogledu intenziteta blast efekta i njegove zone destrukcije.

25. Imajući u vidu sve navedeno, Tužilaštvo je stava da nisu dokazane teze odbrane optuženog Drekovića, ali da su sa druge strane dokazane sve tačke optužnice, odnosno da je optuženi Dreković svojim radnjama ostvario biće predmetnog krivičnog djela i to sa direktnim umišljajem, te stoga predlaže da Sud optuženom nakon utvrđenja krivice, izrekne adekvatnu kaznu.

2. Završne riječi odbrane optuženog Ramiza Drekovića

26. Odbrana optuženog Ramiza Drekovića je u svom završnom izlaganju elaborirala izvedene dokaze koji prema stavu odbrane van svake razumne sumnje pobijaju činjenične navode iz pojedinačnih tačaka predmetne optužnice, pritom ukazujući na nezakonitost kao i autentičnost pojedinih dokaza na kojima se temelji optužnica.

27. Vezano za inkriminirani događaj opisan u tački 1. optužnice, odbrana je istakla da je nesporno da se optuženi dana 26.05.1995. godine nalazio na komandnom mjestu u Jablanici, ali da je sporno da je naredba na kojoj Tužilaštvo temelji krivičnu odgovornost optuženog, sastavljena i potpisana od strane optuženog na komandnom mjestu u Jablanici, zatim da je ista zaprimljena na IKM-1 od strane komandanta Esada Ramića, te u konačnici da je sporno da je ta naredba realizovana.

28. Odbrana se s tim u vezi pozvala na iskaz svjedoka Esada Ramića, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta IKM-1 Bjelimići, i koji je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu potvrdio da nikada nije vidio naredbu od 26.05.1995. godine i da po istoj nikada nije postupljeno. Navedeno je potvrdio i vještak vojne struke odbrane, koji je zaključio da ne postoji niti jedan dokument koji potvrđuje da je sporna naredba otpremljena sa komandnog mjesta u Jablanici i da je zaprimljena u IKM-1 u Bjelimićima. Naime, naredba od 26.05.1995. godine, koja glasi da se ostvari vatra sa pet projektila haubice 122 mm po centru Kalinovika, nije upisana u ratni dnevnik koji se vodio na IKM-1 Bjelimići, niti u ratnom dnevniku koji se vodio u Komandi 4. Korpusa, pri čemu komandant IKM-1 Esad Ramić nije sačinio svoju naredbu za artiljerijsko dejstvo, na osnovu sporne naredbe.

29. Takođe u izvještajima o borbenim dejstvima jedinica 4. Korpusa, ne spominje se realizacija naređenja od 26.05.1995. godine, niti iz borbenih izvještaja jedinica VRS smještenih u Kalinoviku a sačinjenih za navedeni dan, ne proizlazi da je centar Kalinovika tog dana pogođen sa pet haubičkih projektila. Sve navedeno, prema stavu odbrane, van svake razumne sumnje upućuje na zaključak da sporna naredba od 26.05.1995. godine nije realizovana.

30. Kada je riječ o borbenom izvještaju sačinjenom na IKM-1 u Bjelimićima od strane 4. KAG-a dana 27.05.1995. godine, (dokaz Tužilaštva broj: T-14) odbrana ističe da isti takođe ne predstavlja dokaz da je sporna naredba realizovana. Naime, u navedenom izvještaju se navodi da je dana 26.05.1995. godine djelovala haubica 122 mm sa četiri projektila po cilju 110, pri čemu odbrana naglašava da se cilj 110 ne odnosi na centar Kalinovika nego na vojni cilj 4. Korpusa i to vatreni položaj Dubrave-haubica, a što proizlazi iz dopune tabelarnog pregleda artiljerijskih vatri 4. MAP-a.

31. Uz navedeno, odbrana je istakla da iz dokaza T-174 proizlazi da je oštećeni M.T., kritičnog dana zadobio povrede od NUS-a (neeksplodiranog ubojitog sredstva) u mjestu Oglavak, pri čemu na okolnosti inkriminisanog događaja, nije bilo drugih neposrednih svjedoka osim oštećenog M.T.

32. Također, odbrana je naglasila da kritičnog dana, nakon pada projektila kojim je prema navodima optužbe ranjen oštećeni M.T., nije izvršen uviđaj, nema fotodokumentacije kratera nastalog od eksplozije projektila, nisu pronađeni geleri, nema oštećenih objekata, niti bilo kakvih zadokumentovanih tragova eksplozije projektila koji su tog dana pogodili Kalinovik, iz kojih razloga vještaci Tužilaštva balističke struke nisu ni vještačili kritični događaj od 26.05.1995. godine.

33. Sve naprijed navedeno, posebno imajući u vidu nesaglasnosti u pogledu odlučnih činjenica, kao i odsutnost bilo kakve subjektivne veze optuženog sa inkriminiranim događajem, prema stavu odbrane, zahtijeva primjenu standarda *in dubio pro reo* u korist optuženog Drekovića.

34. Kada je riječ o inkriminisanom događaju iz tačke 2. predmetne optužnice, odbrana je istakla da Tužilaštvo nije izvelo niti jedan dokaz da je optuženi Ramiz Dreković naredio gađanje bilo kojih civilnih ciljeva u Kalinoviku dana 03.06.1995. godine. Takav zaključak se prema stavu odbrane, ne može donijeti ni na osnovu izvještaja IKM-1 od 03.06.1995. godine, sačinjen od komandanta KAG-a Esada More, u kojem je konstatovano da su tog dana jedinice KAG-a između ostalog djelovale po Kalinoviku. S tim u vezi, odbrana je prije svega ukazala na zaključak vještaka vojne

struke odbrane, da su u tom slučaju gađani planirani vojni ciljevi, kao i da Komanda 4. korpusa uopće nije bila izvještena o navedenom dejstvu korpusne artiljerijske grupe.

35. Navedeno, prema stavu odbrane ukazuje na zaključak da su jedinice 4. KAG-a kritičnog dana samostalno i samoinicijativno dejstvovale po planiranim vojnim ciljevima u skladu sa Planom dejstva artiljerije „Treskavica 95“.

36. U nastavku odbrana je elaborirala dokaze koji dovode u pitanje način, mjesto i vrijeme stradanja oštećenih opisano u tački 2. optužnice, odnosno koji prema stavu odbrane dokazuju da su isti nastradali od granatiranja šireg rejona Kalinovika, i to u vrijeme međusobnih artiljerijskih napada između jedinica Hercegovačkog korpusa VRS i jedinica 1. Korpusa ARBiH. U tom pravcu, odbrana je ukazala na zaključak vještaka vojne struke odbrane Mustafa Polutka da su dana 03.06.1995. godine združene jedinice 1. Korpusa ARBiH oko 04.00 h otpočele sa ofanzivom na planini Treskavici, da su žestoke borbe trajale sve do 21.00 h, kao i da su tokom borbe utrošile veliku količinu artiljerijske municije i prema ciljevima u Kalinoviku.

37. Nadalje, odbrana je ukazala na borbene izvještaje Hercegovačkog korpusa VRS i 1. Gardijske motorizovane brigade VRS za 03.06.1995. godine, u kojima je konstatovano da su tog dana, oko 09.30 h u širi rejon Kalinovika pala četiri projektila, usljed čega je došlo do ranjavanja četvero djece i pogibije Stanislave Koprivica.

38. Da oštećeni I.K., M.T., D.N., J.B., D.M. i Stanislava Koprivica nisu zadobili povrede u centru Kalinovika, od eksplozije granate, na način na koji je to prikazala optužba, prema stavu odbrane potvrđuje i nalaz i mišljenje vještaka Vede Tuće. Naime, ovaj vještak je potvrdio da bi svi oštećeni, da su se zaista nalazila u blizini pada haubičkog projektila 122 mm, zasigurno zadobili smrtonosne povrede, a koju tezu su potvrdili i vještaci Slobodan Janković i Berko Zečević.

39. Pored navedenih činjenica, odbrana je ukazala na određene nedostatke koji se tiču uviđaja koji je od strane nadležnih policijskih organa obavljen nakon kritičnog događaja: nema gelera koji su pohranjeni prilikom vršenja uviđaja, nema video snimka uviđaja, zapisnik o uviđaju nije potpisan od strane svih lica koja su navodno bila prisutna uviđaju.

40. Na kraju, odbrana je istakla da je neodrživ činjenični opis iz tačke 2. optužnice, odnosno da je ostalo nerazjašnjeno koje su to konkretno jedinice 4. Korpusa ARBiH bile direktno podređene optuženom Drekoviću, ko je komandovao tim jedinicama, sa koje lokacije je dejstvovala artiljerija i sa projektilom koje vrste i kojeg kalibra.

41. Vežano za inkriminirani događaj činjenično opisan u tački 3. optužnice, odbrana je istakla da Tužilaštvo na okolnosti ove tačke, nije saslušalo niti jednog neposrednog svjedoka, zatim da nije razjasnilo odlučnu činjenicu, odnosno nije precizno utvrdilo subjektivni identitet osobe koja je dana 22.05.1995. godine povrijeđena usljed eksplozije projektila i u tom smislu, ukazuje na dokaze optužbe T-1a, T-7, T-180, T-181 i T-182, koji glase na različite osobe. Također, odbrana je u tom smislu iznijela tezu da oštećeni Ratko Đogić nije ranjen dana 22.05.1995. godine, s obzirom da iz dokaza T-36 proizlazi da je prilikom granatiranja Kalinovika tog dana, pričinjenja samo materijalna šteta.

42. Pored toga, odbrana je istakla da nema gelera ni kratera niti drugih tragova eksplozije projektila, nema foto-dokumentacije uviđaja koji je obavljen nakon kritičnog događaja, nema dokaza da je optuženi Dreković tog dana naredio upotrebu artiljerije, niti ima dokaza da su tada u pravcu Kalinovika djelovale artiljerijske jedinice 4. Korpusa. Također, odbrana je naglasila da Tužilaštvo nije dokazalo sa kojih položaja je Kalinović granatiran dana 22.05.1995. godine i sa kojom vrstom i kalibrom projektila.

43. Teza odbrane je da kritičnog dana nije bilo artiljerijskog dejstva po Kalinoviću, a kako to optužnica zaključuje, nego da su se u pravcu Kalinovika vodile borbe u rejonu Đokinog tornja, pri čemu su u tom pravcu borbeno dejstva izvodile isključivo jedinice 1. Korpusa ARBiH, a takvu tezu odbrana je potkrijepila dokazima O-297, O-300, O-301, O-302, O-303, O-310, O-426, O-427, O-428 i O-429.

44. U nastavku svog završnog izlaganja odbrana je obradila tematiku sistema rukovođenja i upravljanja artiljerijom unutar 4. Korpusa ARBiH, te je iznijela analizu provedenih dokaza iz kojih proizlazi zaključak da su komandanti IKM-ova i načelnik artiljerije, u inkriminisanom periodu, u toku izvođenja borbenih operacija „Treskavica 95“ i „Borašnica 95“, samostalno izdavali naređenja artiljerijskim jedinicama za

artiljerijsko dejstvo po vojnim ciljevima, a koji su u tom periodu postojali na području Kalinovika.

45. U tom smislu, odbrana je posebno ukazala na nalaz i mišljenje vještaka odbrane vojne struke, Mustafe Polutka, iz kojeg proizlazi da su tokom izvođenja borbenih dejstava, u operacijama „Treskavica 95“ i „Borašnica 95“, jedinice angažovane u zonama odgovornosti IKM-a, uključujući i artiljerijske jedinice, bile pod direktnom komandom komandanata isturenih komandnih mjesta.

46. Sa druge strane, odbrana je naglasila da su način upotrebe artiljerije, sistem rukovođenja i komandovanja istom, regulisani borbenim pravilima i uputstvima, te da je iste Komanda 4. korpusa, na čelu sa optuženim Ramizom Drekočićem, u potpunosti koristila i ispoštovala, čime je prema stavu odbrane, isključen svaki subjektivni odnos optuženog Drekočića sa radnjom predmetnog krivičnog djela.

47. Odbrana se u završnoj riječi osvrnula na završno izlaganje Tužilaštva, ističući da je veći dio iznesenih stavova Tužilaštva u pogledu ocjene i značaja dokaznog supstrata, pogrešan, te činjenično i pravno neodrživ. Odbrana je posebno naglasila da Tužilaštvo u predmetnom krivičnom postupku nije dokazalo da je optuženi Drekočić sa umišljajem naredio granatiranje Kalinovika, sa namjerom kršenja međunarodnog humanitarnog prava, pozivajući se pritom na standarde utvrđene u postupcima pred Međunarodnim haškim tribunalom.

48. S obzirom na naprijed iznesenu argumentaciju, odbrana predlaže da Sud na osnovu odredbe člana 284. ZKP BiH, optuženog Ramiza Drekočića oslobodi od optužbe.

3. Završne riječi optuženog Ramiza Drekočića

49. Optuženi Ramiz Dreković se takođe ukratko obratio Sudu iznoseći svoje završno izlaganje, u kojem je nastojao da u kratkim crtama objasni svoje postupanje u inkriminisanom periodu.

50. Optuženi je istakao kako je tokom rata u BiH obavljao najodgovornije komandne dužnosti, da je tokom 1992. i 1993. godine obavljao dužnost komandanta 5. Korpusa, a tokom tokom 1994. i 1995. godine obavljao je dužnost komandanta 4. Korpusa. Svoju dužnost je ispunjavao, kako navodi, kao mlad, ali stručno osposobljen vojnik sa kvalifikacijskim znanjem, pri čemu je u potpunosti bio svjestan svoje odgovornosti koju nosi dužnost komandanta korpusa. Optuženi je naglasio da je kao komandant korpusa činio sve u okviru svoje nadležnosti, uvažavajući sva važeća dokumenta, uputstva i propise bivše JNA, i da je na taj način postupao i u inkriminisanom periodu, kao i da je bio svjestan svog ponašanja i svega što je činio tokom izvođenja borbenih dejstava.

51. U svom izlaganju, optuženi je dalje istakao kako je od svojih branilaca tražio da postavljaju otvorena pitanja svjedocima-njemu potčinjenim pripadnicima 4. Korpusa u inkriminiranom periodu, a koji su obavljali odgovorne dužnosti na IKM-1 u Bjelimićima, a koja pitanja su se ticala toga da li je on ikada naredio da se iz topova i haubica neselektivno i bez izbora cilja gađa i granatira srpsko stanovništvo u naseljenom mjestu općine Kalinovik. Optuženi se osvrnuo i na spornu naredbu od 26.05.1995. godine, ističući da niko od saslušanih svjedoka, nije potvrdio da je takvo naređenje zaprimljeno na IKM-1, niti da je isto realizovano.

52. Optuženi je posebno naglasio da je izdao na desetine naredbi u kojima je potencirao poštivanje ženevskih propisa i međunarodnog humanitarnog ratnog prava, da je zabranjivao odmazdu, i da je tako postupao i u periodu kada su se gradovi i sela, koja su u zoni odgovornosti 4.Korpusa, nalazili pod artiljerijskim dejstvom jedinica VRS.

53. Optuženi je dalje naveo da je kompletna Komanda 4. korpusa i svi njeni organi, načelnici rodova i štabova, učestvovala u izradi planske borbene dokumentacije, koja je dostavljena ne samo komandantima IKM-ova, nego i ostalim potčinjenim jedinicama 4.Korpusa. Imajući u vidu da je zona odgovornosti 4. Korpusa obuhvatala oko 140 km, formirana su 3 IKM-a, te je optuženi naglasio da je na

komandante IKM-ova prenio ovlaštenja, sve kako bi mogao efikasno pratiti i učestvovati u rukovođenju i komandovanju.

54. S tim u vezi, optuženi je naglasio da je kroz plansku borbenu dokumentaciju učinio odgovornim komandante IKM-ova, njihove saradnike kao i komandante njima potčinjenih jedinica, naglašavajući pritom poštivanje ženevskih propisa i odnosa prema civilnom stanovništvu. Optuženi Dreković je posebno naglasio da nikada nije naredio da se neselektivno gađa civilno srpsko stanovništvo Kalinovika, kao i da ni u jednom dokumentu nisu bili određeni civilni ciljevi, nego samo isključivo vojni ciljevi.

55. Na kraju, optuženi je istakao kako su artiljerijske grupe u zonama odgovornosti IKM-ova, uključujući IKM-1 Bjelimići, bile pod komandom komandanata IKM-a koji su bili ovlašteni i koji su u praksi shodno planskim borbenim dokumentima i shodno situaciji na terenu izvodili i izdavali naređenja.

56. Imajući u vidu navedeno, optuženi je istakao da ne stoji tvrdnja Tužilaštva da se bez njegovog ličnog odobrenja, nije mogao ispaliti nijedan projektil u cijeloj zoni odgovornosti 4. Korpusa ARBiH.

III. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o isključenju javnosti sa dijela glavnog pretresa

57. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 05.07.2021. godine Vijeće je uz saglasnost stranaka i branilaca, zatvorilo sjednicu za javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o potrebi dodjeljivanja mjera zaštite svjedoku odbrane tokom njegovog svjedočenja u predmetnom krivičnom postupku.

58. Vijeće je odluku o isključenju javnosti za dio glavnog pretresa, donijelo po saslušanju stranaka i branilaca, ocijenivši da su u konkretnom slučaju razlozi bili opravdani, odnosno da su bili ispunjeni uslovi iz odredbe člana 235. ZKP BiH, s obzirom da je to bilo neophodno zbog zaštite interesa navedenog svjedoka.

2. Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

59. Zbog proteka zakonskog roka od 30 dana između nastavaka glavnog pretresa održanih 11.06.2019. i 16.07.2019. godine, 16.07.2019. i 27.08.2019. godine, 10.03.2020. i 24.06.2020. godine, 06.07.2020. i 03.09.2020. godine, 15.02.2021. i 10.05.2021. godine, 05.07.2021. i 25.08.2021. godine, 19.01.2022. i 16.03.2022. godine, 20.07.2022. i 14.09.2022. godine, 14.09.2022. i 11.01.2023. godine te između 08.02.2023. i 15.03.2023. godine, donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova u smislu odredbe člana 251. stav 1. ZKP BiH, dok u skladu sa odredbama člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnost stranaka i branilaca optuženog u tom pravcu, Sud nije ponovo izvodio dokaze, već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni da se koriste i u novom pretresu.

3.Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza

60. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 11.06.2019. godine, Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva da se pročita iskaz svjedoka Ratka Đogića, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj: 16-06/1-04-2-214/16 od dana 01.03.2016. godine¹, dok je na ročištu održanom dana 01.10.2019. godine prihvatio prijedlog Tužilaštva da se pročita iskaz svjedoka Milivoja Sladoje dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj: 16-06/1-04-2/1080/16 od 27.09.2016. godine², nalazeći da su u konkretnim slučajevima ispunjeni uslovi predviđeni članom 273. stav 2. ZKP BiH.

61. Navedena zakonska odredba propisuje: „Zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih razloga”.

62. Tužilaštvo je na navedenim ročištima uložilo izvod iz matične knjige umrlih (MKU) za Ratka Đogića³ te za Milivoja Sladoju⁴ a na koje dokaze odbrana optuženog nije imala primjedbe, nakon čega su pročitane izjave navedenih svjedoka date u istrazi.

---

¹ Dokaz Tužilaštva T-1

² Dokaz Tužilaštva T-2a

³ Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ratko Đogić, dokaz Tužilaštva T-1a

⁴ Izvod iz matične knjige umrlih na ime Milivoje Sladoje, dokaz Tužilaštva T-2

63. Kako se radi o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, kojem Sud pribjegava kada na glavnom pretresu iz zakonom predviđenih razloga nije moguće neposredno saslušati svjedoka, Vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost, nakon čitanja iskaza svjedoka Ratka Đogića i Milovoje Sladoje da navedu pitanja koja bi bila postavljena ovim svjedocima da su isti neposredno saslušani.

4. ODUSTAJANJE OD DOKAZNIH PRIJEDLOGA

64. Na ročištu održanom dana 03.09.2020. godine Tužilaštvo je odustalo od saslušanja svjedoka: Todora Avrama, Saše Kovačevića, Slobodana Avrama, Miloša Pržulja, Koste Ognjetovića, Pere Stanića, Slavka Višnjevca, Dragana Eleza, Željka Eleza, Vladimira Nišića, Petra Gočevića, Momčila Veletića, Ramiza Bašića, Esmira Kruščice, Alena Halaka, Ramiza Tvrkovića, Suada Crnčale, Damira Huskovića, Hajrudina Pašića, Omera Hasića, Midhata Spahića, Hajdara Tinjaka, Mladena Pupića, Amira Hadžića.⁵

65. Također, na ročištu održanom dana 15.02.2021. godine Tužilaštvo je odustalo od uvođenja sljedećih materijalnih dokaza: Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-22/4-05/95 od 22.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus, 4. MAP, broj: 02-03/4-05/95 od 23.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-23/1-05/95 od 23.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-24/4-05/95 od 24.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-24/2-05/95 od 24.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-26/2-05/95 od 26.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-26/1-05/95 od 26.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komanda 4. MAP-a, broj: 02-27-05/95 od 27.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-27/1-05/95 od 27.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-02/1-06/95 od 02.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-03/3-

---

⁵ Saslušanje ovih svjedoka je bilo predloženo podneskom od 11.03.2019. godine

06/95 od 03.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-04/1-06/95 od 04.06.1995. godine, Borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komanda 4. MAP, broj: 02-05/06/95-01 od 05.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-07/1-06/95 od 07.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komanda 4. MAP, broj: 02-07/2-06/95 od 07.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-07/3-06/95 od 07.06.1995. godine, Vanredni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komanda 4. map, SP broj: 02/-8/3-06/95 od 08.06.1995. godine, Borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. map, broj: 02-08/1-06/95 od 08.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. map, broj: 02-08/2-06/95 od 08.06.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-08/4-06/95 od 08.06.1995. godine, Borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-12/1-06/95 od 12.06.1995. godine, Opština Kalinovik, Izvod iz matične knjige umrlih za Veru Aleksandrov, broj: 04-202-1-63/16 od 16.03.2016. godine, Uvjerenje o državljanstvu Republike Srbije za Ramiza Drekovića, MK Ribariće – Opštinska uprava Tutin od 27.10.2016. godine, Republika Srbija, Izvod iz matične knjige rođenih za Ramiza Drekovića od 27.10.2016. godine, Uvjernje da je Ramiz Dreković državljanin BiH, broj: ... od 15.09.2016. godine, Općina Centar, Izvod iz matične knjige rođenih za Ramiza Drekovića, broj: ... od 15.09.2016. godine, MAC, Karta Bjelimica sa i bez minske situacije, MAC, Karta Treskavice sa i bez minske situacije, Karte Bjelašnica istok (525-4-1), Ilovice 525-4-2, Zelomici (525-4-3) i Kalinovik (525-4-4), Ortofoto plan za područje grada Kalinovika i to listovi: 6N13-36, 6N13-37, 6N13-46 i 6N13-47.

66. Odbrana optuženog Ramiza Drekovića je na ročištu održanom dana 07.06.2021. godine odustala od saslušanja svjedoka Enesa Kovačevića⁶, dok je na ročištu održanom dana 10.11.2021. godine odbrana odustala od saslušanja svjedoka: Ramiza Čatića, Šefke Hodžića, Zakira Okovića i Muharema Bajramovića⁷.

67. Sud je prihvatio odustanak navedenih strana u postupku od provođenja gore naznačenih dokaza, imajući u vidu da stranke disponiraju sa pravom koje će dokaze predložiti i od kojih će odustati.

---

⁶ Predložen podneskom odbrane od 11.05.2021. godine

⁷ Predloženi podneskom odbrane od 11.05.2021. godine

68. Tužilaštvo BiH je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 06.07.2022. godine, u skladu sa članom 261. stav 2. tačka c) ZKP BiH predložilo izvođenje dokaza replike, i to: izvođenje precizne katastarske skice ili plana urbane zone Kalinovika sa kasarnom, odnosno Gornjim i Donjim logorom, saslušanje svjedoka Dragana Cerovine te izlazak na lice mjesta u Kalinovic, uz prisustvo svjedoka Rajka Višnjevca koji je u inkriminisanom periodu vršio uviđaj kao i uz prisustvo oštećene D.A. (D.N.).

69. Sud je na navedenom ročištu usvojio prijedlog Tužilaštva da se kao dokaz replike uvede katastarska skica urbane zone Kalinovika te da se sasluša svjedok Dragan Cerovina, a što se tiče izlaska na lice mjesta u Kalinovic, Sud je Tužilaštvu naložilo da prijedlog u tom dijelu precizira i to na način da navede tačne lokacije u Kalinovicu koje treba obići.

70. Postupajući po uputama Suda, Tužilaštvo je dana 21.07.2022. godine dostavilo uređeni prijedlog za izlazak na lice mjesta, u kojem je navelo tačne lokacije u Kalinovicu, čiji je obilazak od značaja za predmetni krivični postupak, i to: Gornji i Donji logor- Kasarna VRS u Kalinovicu; mjesto pada projektila na dan 22.05.1995. godine na lokaciji zv. Gradina, koja se nalazi na udaljenosti od 100 m od osnovne škole Ljutica Bogdan u Kalinovicu, kao i mjesto pada projektila u mjestu Bogdanovo, u blizini kuće u kojoj je u inkriminisanom periodu stanovao oštećeni Ratko Đogić; mjesto pada projektila na dan 03.06.1995. godine na lokaciji kod doma zdravlja u Kalinovicu u Omladinskoj ulici, na lokaciji ispred prodavnice u Karađorđevoj ulici, kao i na lokaciji između stambenih zgrada u ulici 9. Januar; most na Tatincu, koji se nalazi na istoimenom potoku na regionalnom putu R433 Kalinovic-Nevesinje.

71. Izjašnjavajući se na navedeni precizirani prijedlog Tužilaštva, odbrana optuženog je u podnesku od 26.07.2022. godine istakla da Tužilaštvo u svom prijedlogu nije obrazložilo okolnosti zbog kojih se traži izlazak na lice mjesta, odnosno zašto je obilazak lica mjesta od značaja za predmetni krivični postupak. Prostor i lokacija kasarne VRS u Kalinovicu, se prema stavu odbrane, dokazuje evidencijama iz katastra, uz objašnjenje kvalifikovanih lica, a ne izlaskom na lice mjesta. Nadalje, kada je riječ o obilasku lokacija navodnih pada projektila, odbrana je istakla da je u dosadašnjem toku postupka na te okolnosti saslušan veći broj svjedoka i vještaka, te

je uložena obimna materijalna dokumentacija, iz kojeg razloga je irelevantan i beznačajan obilazak tih lokacija. Odbrana se dodatno protivila da pri obilasku lica mjesta budu prisutna predložena 3. lica, s obzirom da se ne radi o radnji uviđaja ili rekonstrukciji događaja u skladu sa odredbom člana 92. i 93. ZKP BiH.

72. Na ročištu održanom dana 14.09.2022. godine Sud je odbio prijedlog Tužilaštva da se izađe na lice mjesta u Kalinovik, ističući da isto nije neophodno za dodatno razjašnjenje stanja stvari. Navedeno iz razloga što je u toku postupka saslušan veći broj svjedoka i vještaka, te provedena obimna materijalna dokumentacija na okolnosti zbog kojih je Tužilaštvo predložilo izlazak na lice mjesta, tj. na okolnosti preciznog određenja lokacija koja su relevantna za predmetni krivični postupak (lokacija Kasarne VRS u Kalinoviku, lokacije pada projektila u Kalinoviku na dane 22.05., 26.05. i 03.06.1995. godine), iz kojeg razloga bi prihvatanje prijedloga Tužilaštva za izlazak na lice mjesta, dovelo do nepotrebnog odugovlačenja trajanja glavnog pretresa u predmetnom krivičnom postupku.

**5.ODLUKA SUDA PO PRIJEDLOGU ODBRANE OPTUŽENOG ZA IZDAVANJE NAREDBI ZA
VJEŠTAČENJE**

73. Odbrana optuženog je podneskom od 10.05.2021. godine predložila da Sud izda naredbe za vještačenje po vještacima balističke struke Berki Zečeviću i Jasminu Terziću, zatim vještaku geodetske struke Amiru Šahinoviću i vještacima vojne struke Mustafi Polutku i Mirsadu Čatiću, pritom jasno precizirajući predmete vještačenja.

74. Sud je na ročištu za nastavak glavnog pretresa, održanom dana 05.07.2021. godine, uputio braniocima optuženog da u skladu sa odredbom članom 269. ZKP BiH, o trošku odbrane, angažuju predložene vještake.

75. Postupajući u skladu sa navedenom zakonskom odredbom, odbrana optuženog Drekovića je angažovala vještake i to: vještake geodetske struke Zijada Džananovića i Ahmeda Hadžića, vještaka specijalistu sudske medicine Vedu Tucu, vještaka vojne struke Mustafu Polutka, kao i vještake balističke struke Berku Zečevića i Jasmina Terzića, koji su nakon izvršenog vještačenja sačinili svoje nalaze i mišljenja,

iste usmeno obrazložili na glavnom pretresu⁸, nakon čega su ti nalazi uvedeni u spis kao dokazi odbrane⁹.

76. Tužilac je u završnoj riječi istakao prigovor zakonitosti na navedene nalaze i mišljenja vještaka angažovanih od strane odbrane, navodeći da su isti sačinjeni bez naredbe Suda za vještačenje, shodno članu 96. stav 1. ZKP BiH, što ove dokaze čini nezakonitim. Sud je navedene prigovore zakonitosti ocijenio neosnovanim, s obzirom da je odredbom člana 269. stav 1. ZKP BiH jasno propisano da vještaka mogu angažovati stranke, branitelj i Sud.

6.OBJAVA PRESUDE – ČLAN 286. STAV 1. (VRIJEME I MJESTO OBJAVLJIVANJA PRESUDE)

77. Članom 286. stav 1. ZKP BiH, propisano je : „*Pošto je presuda izrečena, Sud će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa izrekne presudu, odložiti će objavljivanje presude najviše za tri dana i odrediti će vrijeme i mjesto objavljivanja presude*“.

78. Dana 15.03.2023. godine, održano je ročište na kojem je odbrana optuženog završila sa izlaganjem svojih završnih riječi, a s obzirom da Sud nije bio u mogućnosti na istom ročištu izreći presudu, objavljivanje presude je odgođeno. U tom smislu objavljivanje presude, a uz saglasnost stranaka i branioca, održano je 17.05.2023. godine, iz razloga što Vijeće, zbog obimnosti i složenosti predmeta, te zauzetosti članova Vijeća radom na drugim predmetima, nije bilo u mogućnosti izreći i objaviti presudu u zakonom predviđenom roku. Vijeće napominje da stranke kao i branioci optuženog nisu imali prigovore na takvu odluku Vijeća.

---

⁸ Vještak Zijad Džananović je saslušan na ročištu dana 22.12.2021. godine, vješta Vedo Tuco je saslušan na ročištu dana 19.01.2022. godine, vještak Mustafa Polutak je saslušan na ročištu dana 16.03., 30.03. i 13.04.2022. godine, vještaci Berko Zečević i Jasmin Terzić su saslušani na ročištu dana 27.04. i 18.05.2022. godine.

⁹ O-514: Nalaz i mišljenje vještaka geodetske struke Zijada Džananović od 06.10.2021. godine; O-515: Nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke, prof. dr. med. sc. Vedo Tuco od 03.01.2022. godine; O-516: Nalaz i mišljenje vještaka vojne struke, Mustafe Polutak, januar 2022. godine; O-517: Nalaz i mišljenje vještaka balističke struke, prof. dr Berko Zečević i doc. dr Jasmin Terzić od 27.12.2021. godine.

79. Zaključno, ovakvo postupanje Vijeća je u skladu sa praksom Suda u predmetima ratnih zločina.¹⁰

IV. STANDARDI DOKAZIVANJA

80. Vijeće se prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu rukovalo osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (EKLP) i uspostavljenim praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLP), a koji će u nastavku biti navedeni.

81. Najprije, Vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZ BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

82. U tom smislu, član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*), koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Slijedom toga, teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pri tome, pretpostavka nevinosti se odnosi ne samo na krivicu optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

83. Navedeno potvrđuju i judikati ESLP, prema kojima presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

- (i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i

---

¹⁰Vidi npr. pravosnažne predmete Terzić Albina (S1 1 K 005665 11 krl), Gazdić Jasko (S 1 1 K 005718 11 krl), Srećko aćimović (S1 1 K 020200 16 Kri) i dr.

- (ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu, ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

84. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud riješiti na način koji je povoljniji za optuženog.

85. Konkretno, riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati van razumne sumnje. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe, uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „...*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima...*“, sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz člana 3. stav 2. ZKP BiH, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

86. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude u korist optuženog, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

87. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH, prema kojoj će se optuženi osloboditi od optužbe „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“, što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u slučaju kada su dokazi izvedeni, ali su isti nedovoljni da Sud, na osnovu njihove ocjene, izvede zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

88. U vezi navedenog Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „*van razumne sumnje*“, kojeg je ustanovila sudska praksa kao uslov za izricanje osuđujuće presude. Prema općeprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

89. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

90. Vijeće je razmatralo i cijeniilo sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

91. Nadalje, Vijeće podsjeća na član 15. ZKP BiH, kojim se rukovalo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

92. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP, prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

93. Isto tako, Vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kvočka i dr.* da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.

94. Član 6. stav 1. EKLjP nameće obavezu svim sudovima da „*ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku*“. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLjP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.

95. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeno praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbena vijeće podsjeća da: „*Pretno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.*“

96. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdan. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, druge nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima, kako bi utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

97. Prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijeno dokaznu snagu iskaza za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti obrazloženo daljnjem obrazloženju presude.

98. Vijeće je također izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje odgovornosti optuženog.

V. NALAZI VIJEĆA

A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. STAV 1. KZ SFRJ

99. Optuženi Ramiz Dreković, na način preciziran u izreci ove presude, oslobođen je od optužbe da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ.

100. Navedena odredba materijalnog zakona glasi:

„Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki eksperimenti, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; raseljavanje ili preseljavanje ili prisilno odnarnodnjavanje ili prevođenje na drugu vjeru; prisiljavanje na prostituciju ili silovanje; primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje; prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njenoj obavještajnoj službi ili administraciji; prisiljavanje na prinudni rad,

izgladnjavanje stanovništva, konfiskovanje imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protivzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protivzakonito izdavanje novca, ili ko izvrši neko od navedenih djela, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

101. Prema tome, bitna obilježja bića krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. preuzetog KZ SFRJ, odnosno njegovi tzv. *chapeau* elementi, a koje je nužno utvrditi u svakom konkretnom predmetu, jesu:

1. djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava;
2. kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
3. djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
4. počinitelj mora narediti ili počiniti djelo.

102. Međutim, imajući u vidu da nakon izvršene analize i ocjene prezentiranog dokaznog materijala, nije utvrđeno *van razumne sumnje* da je optuženi Ramiz Dreković počinio krivično djelo, koje mu je optužnicom stavljeno na teret, Vijeće se neće detaljnije upuštati u obrazlaganje postojanja opštih elemenata predmetnog krivičnog djela, dok će se u nastavku osvrnuti na pojedinačne inkriminacije i iznijeti svoje nalaze i ocjene u pogledu istih.

B. OCJENA IZVEDENIH DOKAZA - RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE

103. Tužilaštvo je optuženog Ramiza Drekovića teretilo da je za vrijeme ratnog stanja i oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini između Armije RBiH i Vojske Republike Srpske, kao komandant 4. Korpusa ARBiH, postupao suprotno pravilima

međunarodnog humanitarnog prava¹¹, i to tako što je u periodu od 21.05.1995. godine do 07.06.1995. godine naredio da se izvrši napad na većinsko srpsko civilno stanovništvo Kalinovika, na način što je naredio potčinjenim mu artiljerijskim jedinicama 4. Korpusa ARBiH, lociranim na širem području Bjelimićima, opština Konjic, da iz topova kalibra 130 mm, haubica kalibra 105mm, 122 mm i 155 mm, izvrše napad na civilno stanovništvo i napad bez izbora cilja granatiranjem područja naseljenog mjesta Kalinovika, koji je za cilj imao i koji je prouzrokovao širenje straha i užasa među civilnim stanovništvom Kalinovika (teror), a po kojim naredbama su postupili njemu potčinjeni pripadnici artiljerijskih jedinica 4. Korpusa ARBiH, ispaljujući artiljerijske projekte velike razorne moći na područje naseljenog mjesta Kalinovic, usljed čega je došlo do smrtnog stradanja oštećene Stanislave Koprivica, te ranjavanja oštećenih M.T., J.B., D.N., I.K., D.M., M.T. i Ratka Đoge.

104. Vijeće će se prije svega osvrnuti na opšta činjenična utvrđenja, koja nesporno proizlaze iz provedenih dokaza, a koja se tiču statusa optuženog, organizacione strukture 4. Korpusa ARBiH, kao i borbenih aktivnosti u kojima su učestvovala vojne jedinice ovog korpusa.

ORGANIZACIJSKO-FORMACIJSKA STRUKTURA 4. KORPUSA ARBIH

105. 4. Korpus ARBiH bio je jedan od 7. korpusa koji je za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini djelovao u sastavu Armije RBiH. Osnovan je 17.11.1992. godine, naredbom načelnika Štaba vrhovne komande Sefera Halilovića sa sjedištem u Mostaru, a na dužnost komandanta korpusa postavljen je Arif Pašalić. Korpus je objedinio jedinice Teritorijalne odbrane BiH kao i neke dobrovoljne jedinice koje su do njegovog osnivanja djelovale na širem području doline rijeke Neretve. Zona odgovornosti 4. Korpusa pokrivala je sljedeće opštine: Mostar, Konjic, Jablanica, Nevesinje, Stolac i Čapljina.¹²

---

¹¹ I to i suprotno odredbama člana 3. IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, člana 51., 57. i 85. Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba i odredbi člana 13. Dopunskog protokola II uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba

¹² Nalaz i mišljenje vještaka optužbe vojne struke, Mladena Marinkovića, decembar 2018. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-19

106. U maju i junu 1995. godine, na čelu 4. Korpusa ARBiH nalazio se optuženi Ramiz Drekočić¹³, a osnovno komandno mjesto bilo je smješteno u Jablanici, dok su isturena komandna mjesta (IKM-ovi) bili formirani u rejonima Bjelimići, Zlatar-u okolini Konjica i Ledenice u širem rejonu Mostara.¹⁴ U inkriminisanom periodu, istureno komandno mjestu u Bjelimićima nosilo je oznaku IKM-1.¹⁵

107. U sastavu 4. Korpusa ARBiH su se nalazile sljedeće jedinice: 441. Slavna brdska brigada, 442. laka brigada, 443. brdska brigada, 444. brdska brigada, 445. brdska brigada, 446. laka brigada, 447. Oslobodilačka brigada, 448. Oslobodilačka brigada, 449. istočnohercegovačka brdska brigada, 450. laka brigada, 4 Muslimanska laka brigada, 4. mješoviti artiljerijski puk (4.MAP), 4. laki artiljerijsko-raketni divizion PVO (4. lard PVO), 4. diverzantsko-izviđački bataljon (4. IDb), 4. inženjerski bataljon (4. inžb), 4. logistički bataljon (4. lob).¹⁶

108. 4. MAP (Mješoviti artiljerijski puk) sastojao se od haubičke baterije 105 mm (4 oruđa), voda LRV 128 mm (2 oruđa), voda LRV 107 mm (2 oruđa), baterije topa 76 mm „ZIS“ (6 oruđa), voda haubice 122 mm (3 oruđa) i mješovitog voda sastavljenog od 1 topa 130 mm i topa haubice 152 mm. Komandant 4. MAP-a u inkriminisanom periodu bio je Zlatko Bećović.¹⁷

109. Svjedok Nedim Hodo, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost načelnika artiljerije 4. Korpusa je izjavio da je 4.MAP bio taktička artiljerijska jedinica, koja je prema potrebi, u odbrambenim i napadnim dejstvima mijenjala položaje u zavisnosti od situacije na terenu.

110. Iz sastava 4. MAP-a odlukom komandanta 4. Korpusa ARBiH formirana je korpusna artiljerijska grupa (4. KAG). Vještak optužbe vojne struke Mladen

---

¹³ Dokaz optužbe T-184: Federalno ministarstvo za pitanje boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata - Personalni karton za Ramiza Drekočića, primjerak II i III (VOB2 i VOB3) i Personalni karton oficira za Ramiza Drekočića; dokaz broj: T-185: Dopis Ministarstva odbrane BiH broj: P-T-13-04-1-48-1/18 od 14.11.2018. godine sa priložima: dva izvoda VOB 8 za Ramiza Drekočića (Štab 5.K. VF: pod rednim brojem 1. navodi se Ramiz Drekočić i VJ5024 i Komanda 4. korpusa sa prištabnim jedinicama – pod rednim brojem 373. navodi Ramiz Drekočić) i Spisak vojnih lica u Generalštabu armije gdje se pod rednim brojem 90. navodi Ramiz Drekočić

¹⁴ Nalaz i mišljenje vještaka odbrane vojne struke Mustafe Polutka, uveden kao dokaz odbrane broj: O-516

¹⁵ Dokaz odbrane broj: 258: dopuna naređenja za vezu, Komanda 4. Korpusa, Odsjek veze, str. pov. broj: 02/2-5-1821, zaprimljen od Komande 4. Mješovitog artiljerijskog puka, broj: 02-2213/95 od 11.05.1995. godine

¹⁶ Dokaz optužbe broj: T-19 i dokaz odbrane broj: O-516

¹⁷ Dokaz optužbe broj: T-19

Marinković je pojasnio da se korpusna artiljerijska grupa obrazuje od formacijskih i pridodatih artiljerijskih jedinica naoružanih oruđima većeg dometa i kalibra, da je ista načelno, sastava 2-4 divizionna, te da je namijenjena za borbu protiv neprijateljske artiljerije i dublje raspoređenih neprijateljskih snaga (rezervi) i za vatrenu podršku na težištu izvođenja borbenih dejstava.¹⁸

111. Svjedok odbrane Zlatko Bećović, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta 4. MAP-a, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio je da je 4. KAG u inkriminisanom periodu bio raspoređen u tri artiljerijske grupe, od kojih je jedna bila smještena u rejonu Bjelimića na čelu sa komandantom Esadom Morom.

112. Da su u rejonu Bjelimića bila stacionirana artiljerijska oruđa 4. Korpusa potvrdili su i svjedoci Esad Ramić, Hamid Selimović, Nedim Hodo, Esad Moro, Edin Čajić, Mujo Šubara, koji su kao pripadnici 4. Korpusa u inkriminisanom periodu bili angažovani na IKM-1 u Bjelimićima.

BORBENE AKTIVNOSTI 4. KORPUSA ARBIH U MAJU I JUNU 1995. GODINE, VOJNE OPERACIJE „TRESKAVICA 95“ „BORAŠNICA 95“

113. Vijeće cijeni da iz provedenih dokaza van razumne sumnje proizlazi da su jedinice u sastavu 4. Korpusa ARBiH, u maju i junu 1995. godine angažovane za pripremu, organizaciju i izvođenje borbenih dejstava u vojnim operacijama „Treskavica 95“ i „Borašnica 95“. U zapovijestima za napad „Treskavica 95“, op. br. 02-1753/2, br. DBD broj: 33/43-1 od 08.05.1995. godine¹⁹, te „Borašnica 95“, op. br. 02-1754-2, DBD broj: 33/62-1 od 08.05.1995. godine²⁰, precizno su navedene komande i jedinice koje su učestvovala u operacijama, rejoni njihovog rasporeda, zadaci u toku planiranja i izvođenja operacija.

114. Takođe, za Vijeće nije sporno, a što proizlazi iz brojnih kako materijalnih tako i subjektivnih dokaza, koji su saglasni da su se u relevantnom periodu, prilikom izvođenja navedenih vojnih operacija, u zoni odgovornosti 4. Korpusa vodile žestoke

---

¹⁸ Dokaz optužbe broj: T-19

¹⁹ Dokaz Tužilaštva broj: T-40

²⁰ Dokaz Tužilaštva broj: T-41

borbe sa jedinicama VRS, tokom kojih je došlo i do upotrebe artiljerijskog oruđa jedinica 4. Korpusa, a koji su u to vrijeme imali svoje vatrene položaje i na području Bjelimića.

115. Iz provedenih materijalnih dokaza²¹ nesporno proizlazi da su na području Bjelimića bila raspoređena sljedeća artiljerijska oruđa 4. KAG-a na vatrenom položaju 1. i to: h - 105 mm – 2 oruđa, laki raketni bacač raketa 128 mm – 2 oruđa, h - 122 mm – 1 oruđe i top 76 mm („ZIS“) – 2 oruđa. Navedeno je potvrdio i svjedok optužbe Esad Moro, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta 4. KAG-a, smještenog u Bjelimićima.

116. Kada je riječ o topu kalibra 130 mm, iz provedenih dokaza proizlazi da su artiljerijske jedinice 4. Korpusa tokom izvođenja operacija „Treskavica 95“ i „Borašnica 95“ u maju i junu 1995. godine, imale angažovan jedan top-130 mm, koji se nalazio na vatrenom položaju 3., u rejonu Delić Polja.²²

117. U naređenju artiljerije „Treskavica 95“ Komanda 4. Korpusa, Op. br. 02-1753/10, zaprimljeno u Komandi 4. Logističke baze, broj: DBD Broj: 33/50-1 od 08.05.1995. godine²³, konstatovano da je top 130 mm, iz sastava 4. KAG-a bio smješten na vatrenom položaju broj 3 u rejonu Delić polja. Dana 26.05.1995. godine, premješten je top 130 mm sa navedene lokacije na vatreni položaj u selo Čuhovići.²⁴

118. Nadalje, iz provedenih dokaza proizlazi da su artiljerijske jedinice 4. Korpusa raspolagale i oruđem kalibra 155 mm, međutim, Vijeće nije moglo van razumne sumnje da utvrdi na kojoj tačno lokaciji se navedeno oruđe nalazilo, tj. da li se isto nalazilo na vatreim položajima na širem lokalitetu Bjelimića, a kako to postavlja preambula predmetne optužnice, niti je Vijeće moglo utvrditi van razumne sumnje da li su jedinice 4. Korpusa sa tim oruđem djelovale u inkriminisanom periodu na području Kalinovika.

---

²¹ Dokaz Tužilaštva broj: T-40

²² Dokaz Tužilaštva broj: T-41

²³ Dokaz odbrane broj: O-237

²⁴ Dokazi Tužilaštva broj: T-104 i T-108

119. Naime, iz dokaza T-70²⁵ proizlazi da je optuženi dana 20.06.1995. godine naredio da se između ostalog izvrši premještanje h-155 mm sa postojećeg vojnog položaja na vojni položaj u rejonu tt 717 širi rejon sela Dragovići, međutim iz istog dokaza nije vidljivo koji je bio prvobitni položaj navedene haubice u inkriminisanom periodu, niti iz ovog dokaza proizlazi da li je haubica 155 mm dejstvovala.

120. Također, iz borbenih izvještaja 4. MAP-a od 30.05. i 02.06.1995. godine koji su uloženi kao dokazi Tužilaštva broj: T-111²⁶ i T-114²⁷ proizlazi da je u sastavu 4.MAP-a postojala haubica 155 mm. Naime, u navedenim izvještajima je konstatovan broj municije koji je 4.MAP imao na raspolaganju, između ostalog i za haubicu 155 mm, ali iz istih ne proizlazi na kojem vatrenom položaju se ista nalazila, kao ni da li je ta haubica djelovala u inkriminisanom periodu, niti to proizlazi van razumne sumnje iz ostalih provedenih dokaza.

121. Svjedok optužbe Nedim Hodo je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu, haubicu 155 mm spomenuo samo pri pojašnjavanju za koje projektele oruđa je u 4. Korpusu postojao deficit municije, međutim isti nije precizirao da li su artiljerijske jedinice smještene na području IKM-1 Bjelimići, dejstvovale i sa haubicom 155 mm.

122. Svjedok odbrane Zlatko Bečović je potvrdio da su u sastavu 4. MAP-a postojale 2 haubice kalibra 155 mm, ali da iste nisu bile na području Bjelimića, nego da su bile smještene u rejonu Zvekuše, naglasivši da nisu bile angažovane u vojnim operacijama Treskavica 95 i Borašnica 95: „One su bile u rejonu Zvekuše, ali za ovu operaciju nije angažovana ni jedna, iz razloga, što je jedna ...bila neispravna a za jednu nismo imali ispravne topovske kapsule, tako da nismo mogli kompletirati municiju i nisu bile oprativne u tom periodu.“²⁸

---

²⁵ Naređenje KM OG „Neretva“ ARBiH, Str. pov. broj: 02/2-1-100/95 od 20.06.1995. godine

²⁶ Izvještaj 4. Korpus ARBiH, 4. MAP, broj: 02-01/30 od 30.05.1995. godine

²⁷ Izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komanda 4. MAP-a, broj: 02-02/6 od 02.06.1995. godine

²⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 10.11.2021. godine, str. 26.

123. Nadalje, za Vijeće nije sporno da su artiljerijske jedinice 4. Korpusa, smještene u rejonu Bjelimića, između ostalog dejstvovale i po rejonu Kalinovika, kao i da je na području Kalinovika, prema planskim dokumentima 4. Korpusa, u inkriminisanom periodu bilo označenih vojnih ciljeva artiljerijskih jedinica 4. Korpusa.

124. Naime, iz dokaza O-281²⁹, O-263³⁰ proizlazi da je pod brojem 26 označen cilj Kalinovik-rezerva, u dokazu O-238³¹ u tabelarnom pregledu planiranih vatri pod brojem 15 određen je rejon Kalinovika, uz naznaku vrsta cilja: komandno mjesto, rezerva, dok je u dokazu O-240³² kasarna u Kalinoviku označena kao cilj 105.

125. Međutim, da bi se u konkretnom slučaju mogla utvrditi krivična odgovornost optuženog Drekovića za djela koja mu se stavljaju na teret, bilo je potrebno van razumne sumnje dokazati da je optuženi izdavao naredbe da se izvrši napad na većinsko srpsko stanovništvo Kalinovika potčinjenim mu artiljerijskim jedinicama, te dokazati da je njihovo postupanje po tim naredbama imalo za posljedicu pogibiju i ranjavanje oštećenih civila, odnosno bilo je neophodno utvrditi postojanje uzročno-posljedične veze između radnji optuženog, tj. izdatih naredbi i nastupjelih posljedica, a sve kako je to opisano u pojedinačnim tačkama optužnice.

A. TAČKA 1. IZREKE PRESUDE-GRANATIRANJE KALINOVIKA DANA 26.05.1995. GODINE, USLJED KOJEG JE RANJEN OŠTEĆENI M.T.

126. Tačkom 1. predmetne optužnice optuženom Ramizu Drekoviću je stavljeno na teret da je dana 26.05.1995. godine jedinicama ARBiH na IKM-u Bjelimići izdao naređenje Str.pov.broj 3791-01, da se po centru Kalinovika ispali pet projektila iz topa haubice 122 mm, a da su navedene jedinice isti dan postupajući po toj naredbi, oko 20.20 sati ispalile projekte koji su pogodili područje grada, usljed čijih eksplozija je

---

²⁹ Zapovjest za napad, Komanda KAG-4, Op. br. 02-2199/95 od 09.05.1995. godine, i Tekstualno - tabelarni dio planiranih vatri

³⁰ Tekstualno tabelarni dio plana dejstva "Borašnica 95", broj: 02-1754/11-2, zavedeno u Spisku zaprimljenih dokumenata od strane 4. MAP-a pod brojem 11.2

³¹ Plan dejstva artiljerije 4. Korpusa, šematski prikaz, grafički prikaz na karti 1:100.000 (Konjic, Sarajevo, Mostar, Nevesinje), „Treskavica 95“

³² Dopuna tabelarnog pregleda art. vatri, Komanda 4. MAP-a od 27.07.1995. godine

ranjeno dijete M.T., rođen ... godine, iz Kalinovika, koji je tom prilikom zadobio teške tjelesne povrede.

127. Dakle, optuženom je stavljeno na teret da je kritičnog dana svojim potčinjenim jedinicama stacioniranim na IKM-u Bjelimići, izdao naredbu da iz artiljerijskog oruđa djeluju po centru Kalinovika, a usljed kojeg djelovanja je došlo do ranjavanja oštećenog M.T.

128. U konkretnom slučaju je nesporno da je kritičnog dana optuženi Dreković izdao naredbu IKM-u 1 u Bjelimićima da se iz topa haubice 122 mm ostvari vatra sa 5 (pet) projektila po centru Kalinovika, a što proizlazi iz dokaza T-57³³. Ova naredba je bila sastavljena u osnovnom komandnom mjestu 4. Korpusa ARBiH u Jablanici, potpisana od optuženog Ramiza Drekovića kao komandanta 4. Korpusa, a naslovljena na IKM-1 Bjelimići, na ruke komandanta.

129. Takođe, u toku postupka je kao nesporno utvrđeno da je istog dana, usljed eksplozije projektila, koji je pao u mjesto Potoci, došlo do ranjavanja oštećenog M.T., a što proizlazi iz iskaza saslušanih svjedoka, iskaza samog oštećenog, te uloženi materijalni dokazi optužbe.

130. Naime, oštećeni M.T. je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu opisujući dešavanja kritičnog dana, izjavio kako mu je tog dana, tj. 26.05.1995.godine bio rođendan i da je bio u posjeti svojoj baki i djedu u selu Vlahovlje, te da je vraćajući se kući, u večernjim satima, ranjen od eksplozije granate u naselju Potoci.

131. Oštećeni je pojasnio da su Potoci udaljeni od centra Kalinovika 700/800 m do 1km, oko 300-400 m udaljeni od gradskog groblja (u mjestu Oglavak), a da je lokacija u Potocima na kojoj je on ranjen, udaljena 300-400 m od prvih kuća, kao i od garaža šumskog gazdinstva Zelengora. Tačnu lokaciju na kojoj je ranjen, oštećeni je pokazao službenicima Državne agencije za istrage i zaštitu prilikom pokaza lica mjesta, o čemu

---

³³ Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, Str. pov. broj: 3791-01 od 26.05.1995. godine

je sačinjena fotodokumentacija koja je u spis uložena kao dokaz T-151.³⁴ Iz navedene fotodokumentacije je vidljivo da je mjesto ranjavanja oštećenog M.T. u Potocima, bilo par stotina metara udaljeno od prvih kuća naselja Kalinovik.

132. Opisujući momenat u kojem je došlo do eksplozije projektila, usljed koje je on ranjen, svjedok je izjavio da je kritične prilike bio udaljen 2-3 m od mjesta pada projektila te je dodao: „čula se eksplozija, bacila me detonacija jer sam pao i pridigo sam se vidio sam da sam krvav i podero sam neku majcu... bio sam sav od blata i od krvi... bolilo me sve...počelo mi se nesvjestati“³⁵.

133. Svjedok je pojasnio da je kritične prilike ranjen u kuk, te da su ga ljudi iz šumskog gazdinstva Zelengora, koje se nalazilo oko 200-300 m od mjesta na kojem je zadobio povrede, odvezli u dom zdravlja u Kalinoviku, gdje mu je ukazana prva pomoć, nakon čega je prebačen u bolnicu u Foču, gdje je boravio oko dva mjeseca.

134. Svjedok je dodao da kao posljedicu ranjavanja, do današnjeg dana osjeća bolove tokom promjena vremena, te mu je utvrđen trajni invaliditet u visini od 20%.

135. Iskaz oštećenog svjedoka M.T., u cjelosti je saglasan sa materijalnom dokumentacijom koju je Tužilaštvo uvelo kao dokaze na okolnost njegovog ranjavanja, i to dokazi broj: T-8³⁶, T-9³⁷, T-18³⁸, T-157³⁹, T-175⁴⁰, T-176⁴¹, T-177⁴², T-178⁴³.

136. Da je kritičnog dana usljed eksplozije projektila u mjestu Potoci povrijeđen oštećeni M.T. saglasno su potvrdili i posredni svjedoci: J.B., D.A. (D.N.), M.J. (M.T.),

---

³⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-151: Državna agencija za istrage i zaštitu, Fotodokumentacija sa pokazom lica mjesta od strane svjedoka M.T. broj: 16-10/6-73-FD/17 od 25.04.2017. godine – sa datumom izrade od 15.05.2017. godine

³⁵ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 05.11.2019. godine, str. 9. i 12.

³⁶ Zapisnik o uviđaju Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezbjednosti Srbije stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-267/95 od 24.06.1995 godine

³⁷ Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezbjednosti Srbije stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-267/95 od 30.05.1995 godine

³⁸ Nalaz vještaka Željka Karana, prof.dr.sud.med., od 30.11.2017.godine.

³⁹ JZU Univerzitetska bolnica Foča, Protokol bolesnika prolaznika za 1995. godinu – pod rednim brojem 91. zaveden M.T.

⁴⁰ KC Medicinskog fakulteta Sarajevo, Opšta bolnica broj: 424-01/61 od 18.06.1995. godine

⁴¹ Lekarska komisija za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, Nalaz i mišljenje za M.T. broj: 383/95 od 06.12.1995. godine

⁴² Univerzitetska bolnica Foča, Izvod iz medicinske dokumentacije za M.T. broj: 01-13/4 od 04.02.2014. godine

⁴³ Potvrda SJB Kalinovik, broj: 16-3/02-230-267/95 od 14.08.1995. godine

Ratko Đogić, Mitar Sladoje, Lazar Gojanović, Nenad Višnjevac, Rajko Višnjevac i Stanimir Elez, čijim iskazima je Sud u tom dijelu poklonio vjeru. Također, tokom postupka nije bilo sporno da je oštećeni M.T. u vrijeme ranjavanja bio civil.

137. Sa druge strane, Vijeće cijeni da Tužilaštvo u konkretnom slučaju nije van razumne sumnje dokazalo da je do ranjavanja oštećenog M.T. došlo usljed postupanja po navedenoj naredbi optuženog od 26.05.1995. godine, odnosno, prema ocjeni Vijeća, nije van razumne sumnje dokazano postojanje uzročno-posljedične veze između radnje optuženog, tj. njegove naredbe od 26.05.1995. godine sa nastupjelom posljedicom.

138. Prije svega, Vijeće cijeni da u konkretnom predmetu nema jasnih dokaza da je navedena naredba zaprimljena na IKM-1 Bjelimići, niti ima dokaza da je po istoj postupljeno.

139. Naime, niko od saslušanih svjedoka koji su u inkriminisanom periodu bili na IKM-1 Bjelimići, a to su svjedoci iz 4. MAP-a, odnosno 4. KAG-a, kao ni članovi komande 4. Korpusa,⁴⁴ nisu potvrdili da je naredba optuženog Drekovića od 26.05.1995. godine da se dejstvuje po centru Kalinovika, zaprimljena na IKM-1 u Bjelimićima, i da je po istoj postupljeno.

140. Također, svjedok Tužilaštva Esad Ramić, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta IKM-1 Bjelimići⁴⁵, na koga je bila naslovljena predmetna naredba, prilikom saslušanja na glavnom pretresu nije potvrdio da je tu naredbu ikada vidio, pa samim tim, ovaj svjedok nije mogao potvrditi da li je po istoj ikada postupljeno. Ovaj svjedok je izjavio kako mu optuženi Dreković kao komandant 4. Korpusa nikada nije naredio da iz artiljerijskog oruđa dejstvuje po civilnim ciljevima, te je naglasio da za vrijeme njegovog boravka na IKM-u Bjelimići, artiljerijske jedinice 4. Korpusa, nisu dejstvovale po civilnim ciljevima.

---

⁴⁴ Svjedoci: Esad Ramić, Esad Tokić, Esad Moro, Nedim Hodo, Mujo Šubara, Sead Đulić, Zlatko Bećović i dr.

⁴⁵ Navedena činjenica nesporno proizlazi iz materijalnog dokaza optužbe broj: T-14, T-64 i T-65, te dokaza odbrane broj: O-295, te iskaza svjedoka Esada More i Hamida Selimovića, koji je nakon Esada Ramića preuzeo dužnost komandanta IKM-1. Naime, svjedok Selimović je izjavio da je dana 31.05.1995. godine došao na IKM-1, i da je od tada obavljao dužnost zamjenika od Esada Ramića, a da je rješenjem od 13.06.1995. godine postavljen za komandanta IKM-1 Bjelimići.

141. Nadalje, Vijeće konstatuje da naredba optuženog Drekovića od 26.05.1995. godine nosi oznaku „URGENT“, te je u istoj rukom dopisano „odmah“, kao rok za postupanje po naredbi, uz naznaku da se nakon dejstva izvjesti komandant 4. Korpusa ARBiH. Međutim, u spis nije uložen niti jedan redovni niti vanredni borbeni izvještaj jedinica 4. Korpusa ARBiH koji govori o realizaciji navedene naredbe, odnosno nema dokaza da je optuženi Ramiz Dreković, kao komandant 4. Korpusa ARBiH, obaviješten da je postupljeno po njegovoj naredbi od 26.05.1995. godine, tj. da su jedinice smještene na IKM-1 u Bjelimićima, iz haubice kalibra 122 mm dejstvovale sa 5 projektila po centru Kalinovika.

142. Sa druge strane, ni borbeni izvještaji jedinica VRS stacioniranih u Kalinoviku, koji su uloženi kao dokazi⁴⁶, takođe ne potvrđuju da je kritičnog dana na područje centra Kalinovika, kao ni njegovog šireg rejona, od strane jedinica ARBiH ispaljeno 5 projektila iz haubice 122 mm.

143. Jedini dokaz koji govori da su jedinice 4. Korpusa kritičnog dana dejstvovale iz haubice 122 mm, jeste izvještaj sa IKM-1, sačinjen od strane komandanta 4. KAG-a Esada More, od 27.05.1995. godine, te upućen komandi 4. MAP-a⁴⁷. U navedenom izvještaju je između ostalog konstatovano da su jedinice 4. KAG-a dana 26.05.1995. godine, oko 20 h dejstvovale iz haubice 122 mm sa 4 projektila po cilju 110.

144. Dakle, prema navedenom izvještaju, jedinice 4. Korpusa su kritičnog dana, približno u vrijeme ranjavanja oštećenog M.T., dejstvovale iz haubice 122 mm. Međutim, Vijeće nije moglo utvrditi da li se dejstvovanje artiljerijskih jedinica konstatovano u dokazu T-14, vremenski podudara sa predmetnom naredbom, s obzirom da je po naredbi od 26.05.1995. godine trebalo postupiti odmah, dakle bez odlaganja, ali da u istoj nije navedena satnica kada je sastavljena.

145. Nadalje, Vijeće konstatuje da se ovaj izvještaj ne podudara sa predmetnom naredbom od 26.05.1995. godine, kako u pogledu cilja artiljerijskog dejstva, tako ni u pogledu broja ispaljenih projektila, a što uz činjenicu da izvještaj nije adresiran na

---

⁴⁶ Dokazi odbrane broj: O-434, O-435 i O-437

⁴⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-14: Dnevni borbeni izvještaj, Str.pov.broj: 01-1-14/95 od 27.05.1995.godine, K-dant 4.KAG-a, Moro Esad

Komandu 4. Korpusa, odnosno na optuženog Ramiza Drekovića kao komandanta, prema ocjeni Vijeća, upućuje na zaključak da dejstvo haubice 122 mm, o kojem govori predmetni izvještaj, ne predstavlja van razumne sumnje realizaciju naredbe optuženog od 26.05.1995. godine.

146. Naime, predmetnom naredbom optuženi Dreković naređuje da se dejstvuje po centru Kalinovika (bez numeričke oznake cilja), i da se ispali 5 projektila iz haubice 122 mm, dok je u borbenom izvještaju IKM-1 navedeno djelovanje ovog oruđa, ali sa 4 projektila, i to po numerički označenom cilju, tj. cilju 110, pri čemu iz svih provedenih dokaza, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je taj cilj označavao centar, niti uže ili šire područje Kalinovika, odnosno naselje Potoci, gdje je kritične prilike ranjen oštećeni M.T.

147. U tabelarnim pregledima artiljerijskih ciljeva jedinica 4. Korpusa, planiranih u sklopu izvođenja vojnih akcija „Treskavica 95“ i „Borašnica 95“⁴⁸, Kalinovik je označen kao cilj, ali ne pod numeričkom oznakom 110. Tako je u tabelarnom pregledu planiranih vatri, koji je uložen kao dokaz odbrane broj: O-238⁴⁹ rejon Kalinovika označen pod brojem 15, uz naznaku vrste cilja: komandno mjesto, rezerva, dok iz dokaza O-281⁵⁰ i O-263⁵¹ proizlazi da je pod brojem 26 označen cilj Kalinovik-rezerva.

148. Nadalje, prema dopuni tabelarnog pregleda artiljerijskih vatri⁵² pod brojem 105 označena je kasarna u Kalinoviku, dok cilj 110 označava vatreni položaj haubice u Dubravama. Dakle, cilj 110 koji se navodi u izvještaju KAG-a od 27.05.1995. godine, odnosi se na cilj Dubrave, a ne na Kalinovik. U navedenoj dopuni tabelarnog pregleda artiljerijskih vatri, pored cilja 110, i cilj 119 se odnosio na Dubrave, tačnije na vatreni položaj haubice 105 mm, te je za dejstvovanja na oba cilja u Dubravama bio zadužen 4.KAG, koji je u inkriminisanom periodu bio smješten u Bjelimićima.

149. Vijeće je imalo u vidu da navedena dopuna tabelarnog pregleda artiljerijskih vatri datira od 27.07.1995. godine, dakle znatno kasnije od inkriminisanog događaja,

---

⁴⁸ Dokaz odbrane: O-238, O-262, O-263, O-281,

⁴⁹ Plan dejstva artiljerije 4. Korpusa, šematski prikaz, grafički prikaz na karti 1:100.000 (Konjic, Sarajevo, Mostar, Nevesinje), „Treskavica 95“

⁵⁰ Zapovjest za napad, Komanda KAG-4, Op. br. 02-2199/95 od 09.05.1995. godine, i Tekstualno - tabelarni dio planiranih vatri

⁵¹ Tekstualno tabelarni dio plana dejstva "Borašnica 95", broj: 02-1754/11-2, zavedeno u Spisku zaprimljenih dokumenata od strane 4. MAP-a pod brojem 11.2

⁵² Dokaz odbrane broj: O-240: Dopuna tabelarnog pregleda art. vatri, Komanda 4. MAP-a od 27.07.1995. godine

međutim, ta činjenica sama po sebi, ne isključuje mogućnost da je cilj 110 označavao vatreni položaj snaga VRS na Dubravama, i prije donošenja dopunske tabele, odnosno da je navedeni cilj egzistirao i kritičnog dana.

150. U tom smislu, Vijeće prije svega upućuje na iskaz svjedoka Zlatka Bećovića, koji je u inkriminisanom periodu obavljao funkciju komandanta 4. MAP-a, i koji je prilikom saslušanja na glavnom pretresu pojasnio na koji način je došlo do sačinjavanja dopune tekstualno-tabelarnog plana artiljerijskih ciljeva 4. Korpusa.

151. Naime, prema iskazu svjedoka Bećovića, dopuna tekstualno-tabelarnog plana se nije odnosila samo na novootkrivene ciljeve, nego i na ranije planirane ciljeve koji nisu gađani, ili su gađani ali bez ostvarenog željenog efekta. Svjedok Bećović je naglasio: „...ako smo imali neki vatreni položaj artiljerije ili neko komandno mjesto, gađali ga, nismo ostvarili željeni efekat, ono i dalje postoji i dalje djeluje, taj ćemo cilj kasnije dostaviti kroz dopunu, takvih ciljeva ima više... svaki ovaj cilj je i ranije postojao, bio je planiran u nekoj fazi borbenog dejstva.“⁵³

152. Da su Dubrave i prije donošenja dopune tabelarnog pregleda artiljerijskih vatri, dakle prije 27.07.1995. godine, bile uočene kao vojni cilj jedinica 4. Korpusa, odnosno da iste ne predstavljaju novootkriveni cilj, prema ocjeni Vijeća, proizlazi iz dnevnog obavještajnog izvještaja IKM-1 Bjelimići od 18.05.1995. godine⁵⁴. Naime, u navedenom dokazu pod tačkom 1.1.3. je konstatovano da su jedinice VRS-a tokom proteklog perioda djelovale sa Dubrava po komunikaciji Odžaci-logorska prostorija Vilišta sa sedam projektila.

153. Dakle, iz navedenog dokaza proizlazi da su jedinice 4. Korpusa, tačnije jedinice smještene na IKM-1 u Bjelimićima, i znatno prije 26.05.1995. godine, znale za vatreni položaj na Dubravama, sa kojeg su u inkriminisanom periodu djelovale jedinice VRS, a što prema ocjeni Vijeća, ukazuje na zaključak da je taj vatreni položaj mogao biti i cilj po kojem su kritičnog dana snage 4. KAG-a otvorile vatru i koje je dejstvo konstatovano u izvještaju od 27.05.1995. godine.⁵⁵ Sa druge strane, u spis nije uloženi niti jedan dokaz iz kojeg proizlazi da je cilj 110 kritičnog dana označavao upravo centar ili šire područje Kalinovika, odnosno Potoke, gdje je ranjen optuženi M.T.

---

⁵³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 10.11.2021. godine, str. 40. i 42.

⁵⁴ Dnevni obavještajni izvještaj, Komanda 4. Korpusa, IKM-1 Bjelimići, str. pov. br. 03-064 od 18.05.1995. godine, uveden kao dokaz odbrane broj: O-292

⁵⁵ Dokaz Tužilaštva broj: T-14

154. Svjedok Esad Moro, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta 4. KAG-a u Bjelimićima, i koji je sačinio dnevni borbeni izvještaj od 27.05.1995. godine⁵⁶, prilikom saslušanja na glavnom pretresu, a nakon što mu je predložen navedeni izvještaj, izjavio je kako mu nije poznato šta označava cilj 110, da je on djelovao po ciljevima koje je zatekao dolaskom na IKM-1: „...cilj je vjerovatno došao od načelnika artiljerije“⁵⁷.

155. Svjedok je dalje potvrdio da je naredba da se gađa cilj 110, uslijedila nakon djelovanja srpskih snaga, a na pitanje tužioca ko mu je naredio da kritične prilike djeluje po cilju 110, svjedok je dao neprecizan odgovor, navodeći da je naredbe došla od starješina iz komande IKM-a, komande korpusa.⁵⁸ Međutim, prilikom unakrsnog ispitivanja, svjedok Moro je izričito odgovorio da mu optuženi Ramiz Dreković kao komandant 4. Korpusa, nikada nije izdao naredbu za upotrebu artiljerijskog oruđa.⁵⁹ Navedeno, prema ocjeni Vijeća, dodatno upućuje na zaključak da se iz izvještaja 4. KAG-a od 27.05.1995. godine, kojeg je na IKM- 1 u Bjelimićima sastavio svjedok Esad Moro, ne može nesumnjivo utvrditi da se isti odnosi na realizaciju naredbe optuženog od 26.05.1995. godine.

156. Nakon ocjene svih provedenih dokaza kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj vezi, a koji se odnose na tačku 1. optužnice, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da se navedeni dnevni borbeni izvještaj odnosio upravo na realizaciju naredbe optuženog od 26.05.1995. godine, niti da je usljed artiljerijskog djelstva konstatovanog u predmetnom izvještaju, došlo do ranjavanja oštećenog M.T..

157. Stoga, je Vijeće razmotrilo mogućnost da li drugi provedeni dokazi upućuju na zaključak da je granatiranje mjesta Potoci, kojom prilikom je ranjen oštećeni M.T., u direktnoj vezi sa predmetnom naredbom.

158. Kao što je to ranije konstatovano u obrazloženju ove presude, borbeni izvještaji jedinica VRS stacioniranih u Kalinoviku, koji su uloženi kao dokazi⁶⁰, ne potvrđuju da

---

⁵⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-14

⁵⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 28.01.2020. godine, str. 24.

⁵⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 28.01.2020. godine, str. 24.

⁵⁹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 28.01.2020. godine, str. 73.

⁶⁰ Dokazi odbrane broj: O-434, O-435 i O-437

je kritičnog dana na područje centra Kalinovika, kao ni njegovog šireg rejona, od strane jedinica ARBiH ispaljeno 5 projektila iz haubice 122 mm.

159. Tako je u dnevnom operativnom izvještaju Komande hercegovačkog korpusa VRS od 26.05.1995. godine⁶¹ konstatovano da u zoni odgovornosti 1.Gardijske motorizovane brigade (1.GMTBR) nije bilo aktivnih borbi-niti dejstava te da je stanje na teritoriji opštine normalno, zatim u redovnom borbenom izvještaju Komande hercegovačkog korpusa VRS od 26.05.1995. godine, upućenom Glavnom štabu VRS⁶² je konstatovano: „Na Konjičkom pravcu jedinice tzv. A BiH otvarale su vatru iz MB 82 i 120 mm po našim položajima u rejonu Četkov Kuk, Orlov Kuk i Razići...Nije bilo vanrednih događaja niti gubitaka...Na osnovu raspoloživih podataka cenimo da će neprijatelj intenzivirati dejstva prema našim snagama, a posebno na konjičko-kalinovačkom pravcu uz ubacivanje DTG i napade na važnije objekte u našem rasporedu.“ Također, ni u operativnom dnevnom izvještaju Komande 1.GMTBR od 27.05.1995. godine⁶³, koja je bila stacionirana u Kalinoviku, nije konstatovano da je 26.05.1995. godine granatirano područje Kalinovika, već je samo navedeno: „U zoni odgovornosti 1. GMTBR u kasnim noćnim satima 26.05.1995. godine neprijatelj je provokativno djelovao po objektu Đokin toranj iz rejona Ilijaš...stanje na teritoriji je normalno...nemamo nikakvih novih podataka u vezi sa aktivnošću neprijatelja u širem rejonu naše odbrane“

160. Nadalje, u konkretnom slučaju nema dokaza da je kritičnog dana od strane nadležnih policijskih ili vojnih organa u Kalinoviku izvršen uviđaj, da je tom prilikom sačinjena fotodokumentacija kratera i oštećenja nastalih usljed eksplozije projektila, te da su osigurani tragovi projektila.

161. Jedini dokazi koje je Tužilaštvo provelo u tom pravcu, jesu potvrda SJB Kalinovic od 14.08.1995. godine⁶⁴ i službena zabilješka SJB Kalinovic od 30.05.1995. godine,⁶⁵ u kojima je konstatovano da je kritičnog dana granatirano područje

---

⁶¹ Dokaz odbrane broj: O-434

⁶² Dokaz odbrane broj: O-435

⁶³ Dokaz odbrane broj: O-437

⁶⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-178: Potvrda SJB Kalinovic, broj: 16-3/02-230-267/95 od 14.08.1995. godine

⁶⁵ Dokaz optužbe broj: T-9: Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezbjednosti Srbinje stanica Kalinovic broj 16-3/02-230-267/95 od 30.05.1995 godine

Kalinovika, te da je usljed eksplozije jednog od ispaljenih projektila u mjestu Potoci, došlo do ranjavanja oštećenog M.T..

162. Iz potvrde SJB od 14.08.1995. godine⁶⁶ proizlazi da je kritičnog dana ranjen oštećeni M.T. od haubičkog projektila u mjestu Potoci, na ulazu u naseljeno mjesto Kalinovik, te da u blizini ranjavanja nije bilo vojnih objekata niti vojnih formacija.

163. Više detalja o kritičnom događaju dato je u službenoj zabilješci SJB Kalinovik od 30.05.1995. godine⁶⁷, u kojoj je konstatovano da su dana 26.05.1995. godine, u 20.20 h, u periodu od tri minute, sa neprijateljske teritorije ispaljena četiri haubička projektila, koji su pali sa sjeverozapadne strane naseljenog mjesta Kalinovik, da je jedan od tih projektila pao u naselje Potoci, 150 m od prvih kuća, i da je prilikom eksplozije tog projektila, ranjen oštećeni M.T., te da je taj projektil načinio krater prečnika 2,50 m, dubine 1,00 m. Prema navedenoj službenoj zabilješci preostala tri projektila pala su u mjesto Jabuka, udaljeno od prvih kuća 300 m, te je konstatovano da u blizini pada ova 4 projektila nije bilo nikakvih vojnih objekata niti vojnih aktivnosti.

164. Svjedok optužbe Rajko Višnjevac, koji je u inkriminisanom periodu bio zaposlen u SJB Kalinovik, i koji je sačinio navedenu službenu zabilješku, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio je da je kritičnog dana izašao na lice mjesta u Potoke, ali se nije mogao sjetiti šta je tom prilikom zatekao, te isti nije iznio nikakve bliže informacije o krateru, eventualno pronađenim gelerima, vrsti i kalibru projektila, dok je na pitanje tužioca da li mu je poznat pravac iz kojeg je došla granata, odgovorio: „Samo po izjavama tih ljudi koji su čuli, ovaj ne sjećam se tačno Boga mi...“⁶⁸.

165. Dakle, jedina osoba koja je kritične prilike, izašla na lice mjesta, svjedok Rajko Višnjevac, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu nije iznio nikakve pojedinosti koje se tiču kritičnog događaja, dok druga lica, koja su te prilike bili u neposrednoj blizini, tj. lica za koja je oštećeni M.T. izjavio da su mu nakon što je ranjen, ukazali pomoć i odvezli ga u dom zdravlja, nisu svjedočila u ovom predmetu.⁶⁹

---

⁶⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-178

⁶⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-9

⁶⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 15.10.2019. godine, str. 17.

⁶⁹ Svjedok oštećeni M.T. je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio da su ga kritičnog dana, nakon što je ranjen odvezli u dom zdravlja Vide Elez, Stanko Bozalo i Dragan Cerovina (transkript broj: S1 1 K 012247 19

166. Pored informacija iz službene zabilješke, a koje se odnose na prečnik i dubinu kratera koji je nastao pri eksploziji projektila u mjestu Potoci, te konstatacije da su projektili ispaljeni sa neprijateljske teritorije i da su padali sa sjeverozapadne strane Kalinovika, nema drugih dokaza u tom pravcu.

167. Naime, kritične prilike nije sačinjen zapisnik o uviđaju, nisu pronađeni geleri, nema sačinjene fotodokumentacije lica mjesta, niti ima dokaza vezano za preostala 3 projektila koja su tog dana pala u mjesto Jabuka, a što je sve prema ocjeni Vijeća, bilo neophodno da se utvrdi ne samo pravac doleta projektila usljed čije eksplozije je ranjen M.T., odnosno artiljerijski položaj sa kojeg je taj projektil ispaljen, nego i vrstu oruđa kao i mogući kalibar. U nedostatku navedenih činjenica, a imajući u vidu da se lice mjesta, u međuvremenu potpuno izmijenilo, to vještaci balističke struke kako optužbe, tako i odbrane, nisu mogli izvršiti balističku analizu, pa samim tim nisu ni mogli dati relevantne podatke koji se odnose na kritični događaj.

168. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nije moglo van razumne sumnje zaključiti iz koje vrste i kalibra oruđa je kritičnog dana dejstvovano po Potocima, niti sa kojih artiljerijskih položaja je tog dana gađano područje Kalinovika, odnosno, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je ranjavanje M.T. prouzrokovano eksplozijom jednog od projektila haubice 122 mm, a čije je ispaljenje sa područja Bjelimića tog dana naredio optuženi.

169. Dodatno, Vijeće konstatuje da oštećeni M.T. nije ranjen na lokaciji koja je navedena u predmetnoj naredbi. Naime, predmetna naredba je glasila na dejstvovanje po centru Kalinovika, dok je oštećeni ranjen od eksplozije projektila koji je pao u mjestu Potoci, na nenaseljenom lokalitetu, par stotina metara od prvih kuća u Kalinoviku, a ne u centru Kalinovika, a kako to proizlazi iz iskaza oštećenog, fotografija sačinjenih povodom pokaza lica mjesta,⁷⁰ te dokaza T-9 i T-178.

Kri od 05.11.2019. godine, str. 12), međutim, Vide Elez i Stanko Bozalo nisu saslušani u predmetnom krivičnom postupku, dok je Dragan Cerovina saslušan kao svjedok replike, ali isti nije svjedočio na okolnost ranjavanja oštećenog M.T., niti ga uopće u svom iskazu spominje, pri čemu je ovaj svjedok naglasio da u Kalinoviku, pored njega postoje još tri Dragana Cerovina (transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 20.07.2022. godine, str. 16.)

⁷⁰ Dokaz Tužilaštva broj: T-151: Državna agencija za istrage i zaštitu, Fotodokumentacija sa pokazom lica mjesta od strane svjedoka M.T. broj: 16-10/6-73-FD/17 od 25.04.2017. godine – sa datumom izrade od 15.05.2017. godine

170. Takođe, broj projektila koji su kritičnog dana pali na područje Kalinovika, ne podudara se sa brojem projektila iz naredbe od 26.05.1995. godine. Naime, naredba je glasila na upotrebu 5 projektila haubice kalibra 122 mm, dok iz dokaza T-9⁷¹ proizlazi da je tog dana na područje Kalinovika ispaljeno 4 projektila, jedan na područje Potoka, te tri u mjesto Jabuka. Nema niti jednog drugog dokaza da je kritičnog dana na područje Kalinovika ispaljeno 5 projektila.

171. Dakle, lokacija ranjavanja oštećenog ne odgovara cilju koji je naveden u predmetnoj naredbi, broj projektila koji je tog dana pogodio šire područje Kalinovika se ne poklapa sa brojem projektila iz naredbe, te nema dokaza da je oštećeni ranjen vrstom i kalibrom projektila preciziranog u naredbi, pri čemu, nema dokaza koji isključuju svaku razumnu sumnju da je naredba sačinjena od strane optuženog Drekovića uopće i realizovana.

172. U nedostatku svih ovih dokaza, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je artiljerijsko gađanje područja Kalinovika i ranjavanje oštećenog M.T., bilo u direktnoj vezi sa naredbom koju je izdao optuženi Dreković, a kako je to navedeno u činjeničnom opisu tačke 1. optužnice, zbog čega je Vijeće primjenom instituta *in dubio pro reo*, donijelo odluku da se optuženi Ramiz Dreković oslobodi od optužbe da je počinio krivično djelo iz ove tačke optužnice.

B. TAČKE 2. I 3 OPTUŽNICE

173. Tačkom 2. predmetne optužnice, optuženom Ramizu Drekoviću je stavljeno na teret da su pripadnici njemu potčinjenih jedinica dana 03.06.1995. godine između 07,25 sati i 08,50 sati, ispalili više artiljerijskih projektila koji su pogodili centar Kalinovika, gdje je, u blizini Osnovne škole „Miladin Radojević”, a neposredno preko puta Hotela „Lelija”, uslijed eksplozije jedne od granata ubijena učenica 8. razreda navedene OŠ, Stanislava Koprivica, te ranjeni đaci 8. razreda J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T., dok je tačkom 3. optužnice istom stavljeno na teret da su pripadnici njemu

---

⁷¹ Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezbjednosti Srbinje stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-267/95 od 30.05.1995 godine

potčinjenih jedinica dana 22.05.1995. godine oko 8,30 sati, ispalili više artiljerijskih projektila koji su pali na područje Kalinovika i Bogdanova, opština Kalinovik, usljed čijih eksplozija je ranjen civil Ratko Đogić.

174. Dakle, ovim tačkama optužnice optuženom Drekoviću je stavljeno na teret da su pripadnici njemu potčinjenih jedinica dana 22.05.1995. godine i 03.06.1995. godine ispalili više artiljerijskih projektila koji su pogodili područje Kalinovika, odnosno Bogdanova, usljed čijih eksplozija je došlo do pogibije i ranjavanja oštećenih civila, s tim da su ove dvije tačke optužnice nastale kao konkretizacija uvodnog dijela optužnice u kome stoji da je optuženi u inkriminisanom vremenskom periodu naredio da se izvrši napad na većinsko srpsko civilno stanovništvo Kalinovika i to na način da je naredio potčinjenim mu artiljerijskim jedinicama 4 Korpusa AR BiH, lociranim na širem području Bjelimića da iz topova kalibra 130 mm, haubica kalibra 105 mm, 122 mm i 155 mm, izvrše napad na civilno stanovništvo Kalinovika..

175. Prije svega, Vijeće ističe da je nakon detaljne i svestrane ocjene svih provedenih dokaza, našlo van razumne sumnje dokazanim da je u relevantnom periodu, usljed eksplozije artiljerijskih projektila, došlo do smrtnog stradanja oštećene Stanislave Koprivica, te ranjavanja oštećenih J.B., D.N., I.K., D.M., M.T. i Ratka Đoge. Navedeno, proizlazi prije svega iz iskaza svjedoka oštećenih, te drugih svjedoka koji su iznijeli svoja saznanja na te okolnosti, kao i iz uložene materijalne dokumentacije.

(a) Pogibija oštećene Stanislave Koprivica te ranjavanje oštećenih: J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T., dana 03.06.1995. godine - TAČKA 2. OPTUŽNICE

176. Svjedok Mitar Sladoje koji je u inkriminisanom periodu bio zaposlen kao direktor i nastavnik u osnovnoj školi Ljutica Bogdan, izjavio je da se dana 03.06.1995.godine održavala nastava za dva odjeljenja 8. razreda, da je u školi bilo ukupno 45 učenika, među njima i oštećeni Stanislava Koprivica, J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T..

177. Prema navodima ovog svjedoka, u jutarnjim časovima, nakon što je nastava počela, počelo je granatiranje Kalinovika, te su tog dana pale ukupno tri granate.

178. Svjedok je dalje izjavio kako je prva granata pala u stambenu zgradu, koja je udaljena oko 200 m od škole, zbog čega su svi učenici, iz sigurnosnih razloga smješteni u hodnik škole, gdje su boravili određeno vrijeme, nakon čega su ih nastavnici poslali kućama, u grupi od po dvoje-troje.

179. Svjedok je dalje izjavio da se jedna grupa učenika, među kojima je bio i njegov sin, nije uputila pravo kućama, nego su se zadržali pred prodavnicom u Kalinoviku, gdje je pala druga granata, usljed koje je smrtno stradala Stanislava Koprivica, te ranjeno petoro djece i to: J.B., D.N., M.T., D.M. i I.K., sve učenici 8. razreda.

180. Svjedokinja-oštećena J.B. je izjavila kako se ona kritičnog dana, zajedno sa grupom od 6-7 učenika, na putu iz škole prema kući, zadržala na jednoj raskrsnici u centru Kalinovika, kad je pao drugi projektil. Opisujući momenat pada projektila, svjedokinja je pojasnila da se tom prilikom sa njom nalazio oštećeni I.K., i da su čuli zvuk ispaljenja granate, te je dodala: „poslije zvuka se ne sjećam eksplozije same, da li sam ja određeno vrijeme bila i bez svijesti ne znam... kad sam došla sebi...nikoga nije bilo oko mene nije mi bilo jasno šta se dešava pogledala sam niz sebe vidjela sam na pantolonama da mi je malo krvavo i poderano i prošlo mi je kroz glavu da sam ranjena.“⁷²

181. Svjedokinja je pojasnila da ju je eksplozija granate odbacila na drugu stranu ulice: „...na drugoj strani ulice, znači to je bila trotoar jedne strane, tu gdje sam se ja nalazila otprilike sjećam se gdje sam se ja nalazila u odnosu na tu granatu, mjesto gdje je pala i ja sam se tad nalazila na drugoj strani što pretpostavljam da je da me odbacila detonacija.“⁷³ Svjedokinja je prilikom unakrsno ispitivanja pojasnila da je kritične prilike bila udaljena oko 3 m od mjesta pada projektila.

182. Opisujući povrede koje je zadobila kritične prilike, svjedokinja je izjavila: „ desna noga otprilike desna strana, desna noga na više mjesta i lice, desna strana lica pošto mi je onaj oteklo to znam da mi nisu mogli, nisu bili sigurni šta je sa okom, znači pošto je lice bilo otečeno, oko se zatvorilo.“⁷⁴

---

⁷² Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 16.07.20219. godine, str. 15.

⁷³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 16.07.2019. godine, str. 15.

⁷⁴ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 16.07.20219. godine, str. 18.

183. Svjedokinja je dalje izjavila kako se uputila ka domu zdravlja i da su je na tom putu sreli njen otac i još neki ljudi, koji su je sa autom odvezli u dom zdravlja, gdje joj je ukazana prva pomoć, a da je potom, zajedno sa oštećenim I.K. odvežena u bolnicu u Foču, gdje je boravila oko mjesec dana.

184. Prema navodima svjedokinje J.B., kritičnog dana su ranjeni i njeni drugari iz razreda D.N., M.T. i D.M., koji su također zaprimljeni u bolnicu u Foči, dok je oštećena Stanislava Koprivica poginula tokom kritičnog događaja.

185. Svjedokinja-oštećena M.J. (rođena T.) je opisala pad drugog projektila, usljed čije eksplozije ranjena, navodeći da su sa njom te prilike bili J.B., D.N., Koprivica Stanislava i D.M.: „Došli smo do raskršća u Centru Kalinovika, gdje smo čuli drugo ispaljenje granate i mi smo potrčali i jedna grupa je otišla u stambenu zgradu, a mi smo pravo na granatu... čula sam jako velik udar ne znam ni šta se u tom momentu desilo... šok sam doživjela, kada sam prvi put vidjela te svoje povrede, bila sam u položaju fetusa...osjetila sam bol u nozi.“⁷⁵

186. Kada se osvijestila, svjedokinja je primjetila da je ležala na tlu u položaju fetusa, osjetila je bol u nozi te je izjavila da je doživjela šok kada je vidjela svoje povrede: „kosa mi je bila skoro sagorjela... imala sam povrede i ruke, leđa, prsa i lijeve i desne, lijeve noge natokoljenice i potkoljenice“⁷⁶, te je naglasila da do današnjeg dana osjeća posljedice navedenih povreda.

187. Svjedokinja M.J. (M.T.) je dalje izjavila kako su te prilike, također ranjeni i D.N., D.M., J.B. i I.K., dok je njena najbolja prijateljica Stanislava Koprivica poginula na licu mjesta. Opisujući povrede koje je vidjela na svojim drugarima, svjedokinja je izjavila: „Dušanka najviše iskrvarila tada, bila joj je baš pocijepana majca i bilo je dosta krvi, sjećam se da Davoru je bila zamotana glava, I.K. se držao za stomak, Jelena je bila po licu sva od pijeska i prašine i kosa joj je bila kao sagorela.“⁷⁷ Svjedokinji je u domu

---

⁷⁵ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.05.2019. godine, str. 16. i 17.

⁷⁶ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.05.2019. godine, str. 21.

⁷⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.05.2019. godine, str. 22.

zdravlja u Kalinoviku pružena prva pomoć, nakon čega je sa ostalim povrijeđenima, prebačena u bolnicu u Foču, gdje je boravila desetak dana.

188. Oštećeni D.M. je prilikom saslušanja na glavnom pretresu potvrdio da je kritičnog dana, vraćajući se iz škole zajedno sa I.K., Stanislavom Koprivica, J.B., D.A. (D.N.) i M.T., ranjen od eksplozije projektila koji je pogodio centar Kalinovika. Svjedok je pojasnio da su čuli zvuk ispaljenja granate da je pokušao da pobjegne u prolaz između stambene zgrade i prodavnice, koja se nalazila u centru Kalinovika, i da je potom došlo do eksplozije, te je dodao: „osjetio sam da mi krv kaplje, osjeć'o sam toplinu po vratu i po glavi, vidio sam da mi je krv, prep'o sam se i počeo sam bježat prema Domu zdravlja.“⁷⁸ Prema navodima svjedoka D.M., isti je tom prilikom zadobio povrede glave i leđa, te je iz doma zdravlja prebačen u bolnicu u Foču, gdje je boravio oko 15-ak dana. U bolnici u Foči, svjedok je vidio i I.K. i M.T., dok je za Stanislavu Koprivica saznao da je ista poginula prilikom eksplozije projektila. Prilikom unakrsnog ispitivanja svjedok je potvrdio da se kritične prilike nalazio 2-3 m od mjesta pada projektila, ali se ne sjeća da li je ranjen u stojećem položaju. ⁷⁹

189. Svjedokinja-oštećena D.A. (rođena N.) izjavila je kako su se dana 03.06.1995. godine, ona i Stanislava Koprivica, na povratku iz škole, zadržale u centru Kalinovika, te da su u jednom momentu čule zvuk ispaljenja granate, zbog čega su pokušale da se sakriju iza kioska koji se nalazio u njihovoj neposrednoj blizini, ali da u tome nisu uspjele: „Ja se sjećam to, znači najedanput je dim magla, ja u zraku letim, samo se sjećam sebe i Stanislave pokojne da smo bili tu ja sam pala preko nje ne sjećam se da je ona tu na mjestu bila mrtva..., ostale ne znam gdje su, jer to je tolika strašna magla i dim ništa se vidjelo nije...“⁸⁰

190. Tačnu lokaciju na kojoj je pao projektil usljed čije je eksplozije ona povrijeđena, a Stanislava Koprivica poginula, svjedokinja D.A. (D.N.) je pokazala službenicima Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, te je fotodokumentacija, sačinjena tom

---

⁷⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 27.08.2019. godine, str. 14.

⁷⁹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 27.08.2019. godine, str. 33.

⁸⁰ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.04.2019. godine, str. 17.

prilikom, uložena kao dokaz optužbe broj: T- 152.⁸¹ Na navedenim fotografijama svjedokinja D.A. (D.N.) je takođe pokazala gdje se u trenutku pada projektila nalazila.

191. Prema navodima svjedokinje D.A. (D.N.) u dom zdravlja ju je odvezao Milivoje Sladoje, nakon čega je prebačena u bolnicu u Foči. Opisujući povrede koje je zadobila kritične prilike, svjedokinja je izjavila: „pluća su mi bila otvorena, krvarenje je bilo veliko... geler je i dan danas, jedan u plućima...imam jedan isto pored kičme, a stomak je oštećen, crijeva izbušena, debelo crijevo, slezena je izvađena, ruka slomljena, četiri rebra polomljena, skoro sve, krv izgubila“⁸², te je dodala da je zbog opisanih povreda u nekoliko navrata operisana, te da je boravila na intenzivnoj njezi ukupno 42 dana. Svjedokinja je naglasila da od zadobijenih povreda i danas osjeća posljedice: „...“⁸³, te je naglasila da joj je utvrđen ....

192. Prema iskazu ove svjedokinje, kritične prilike su povrijeđeni i M.T., D.M., J.B. i I.K., dok je Stanislava Koprivica poginula na licu mjesta. Svjedokinja D.A. (D.N.) je izjavila da su oštećeni J.B. i I.K. zajedno sa njom bili u bolnici u Foči, da su imali povrede u predjelu stomaka, te da su bili u ....

193. Da je kritične prilike poginula oštećena Stanislava Koprivica, potvrdila je i njena majka, svjedokinja Milka Koprivica: „na sred čaršije ju je ubila granata i tu petero ih je bilo ranjenijeh i ona je poginula.“⁸⁴ Ova svjedokinja je izjavila da je tijelo svoje kćerke vidjela u domu zdravlja, te da je tom prilikom primjetila da je ista bila ranjena u zatiljak.

194. Svjedok Rajko Višnjevac, koji je u inkriminisanom periodu bio zaposlen u SJB Kalinovik, izjavio je kako je kritičnog dana među prvima došao na lice mjesta, te da je tom prilikom zatekao mrtvu Stanislavu Koprivica kako leži u krilu D.N. Svjedok je pojasnio da je granata pala u Karađorđevoj ulici pored zgrade u kojoj se nalazila prodavnica, od hotela Lelija udaljeno oko 20 m. Dalje je svjedok izjavio da je pozvao Milivoja Sladoju i još jednog kolegu iz SJB Kalinovik, te im rekao da odvezu D.N., a

---

⁸¹ Državna agencija za istrage i zaštitu, Fotodokumentacija sa pokazom lica mjesta stradanja Stanislave Koprivice od strane svjedoka D.A. (D.N.) broj: 16-10/6-74-FD/17 od 25.04.2017. godine – sa datumom izrade od 15.05.2017. godine

⁸² Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.04.2019. godine, str. 19., 20. i 21.

⁸³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.04.2019. godine, str. 31.

⁸⁴ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 16.09.2020. godine, str. 7.

da je tijelo preminule Stanislave ostalo još jedno vrijeme na licu mjesta, nakon čega je i ona prebačena u dom zdravlja.

195. Nadalje, svjedok Stanimir Elez, koji je u inkriminisanom periodu u Domu zdravlja u Kalinoviku bio zaposlen kao doktor opšte prakse, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu je izjavio da se nalazio u domu zdravlja kada su dovezena ranjena djeca i tijelo preminule Stanislave Koprivica. Svjedok je pojasnio da su svi povrijeđeni bili ranjeni po raznim djelovima tijela, da su na njima konstatovane eksplozivne povrede, da su im odmah ukazali prvu pomoć, nakon čega su ih prevezli u bolnicu u Foču. Kada je riječ o preminuloj Stanislavi Koprivici, svjedok je izjavio da je pregledao njeno tijelo u domu zdravlja, i tom prilikom utvrdio da je ista zadobila povrede nanesene eksplozivnom napravom, naglasivši da je o izvršenom pregledu sačinio pisani dokument: „opiso sam te povrede i otkuco na nekakvu staru mašinu prosto zato što sam to smatro da će bit nekad bitno.“⁸⁵ Navedeni dokument je uložen kao dokaz optužbe broj: T-11.⁸⁶

196. Da je kritične prilike, tj. dana 03.06.1995.godine, u jutarnjim satima, smrtno stradala oštećena Stanislava Koprivica, te da su ranjeni oštećeni J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T., također potvrđuju i dokazi optužbe: T-3⁸⁷, T-10⁸⁸, T-11⁸⁹, T-32⁹⁰, T-144⁹¹, T-

---

⁸⁵ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 19 Kri od 19.11.2019. godine, str. 23.-24.

⁸⁶ Dokaz optužbe broj: T-11: Opis povreda u odnosu na Stanislavu Koprivica od Doma Zdravlja „Sveti Luka“ Kalinovik broj 75/95 od 03.06.1995. godine. Navedeni dokaz je predan svjedoku Elezu prilikom njegovog saslušanja na glavnom pretresu, te je on potvrdio da je to dokument u kojem je on zabilježio povrede na tijelu oštećene Koprivica, nakon izvršenog pregleda.

⁸⁷ Zapisnik o uviđaju Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezjednosti Srbije broj 16-02/2-230-78/95 od 03.06.1995. godine

⁸⁸ Sadržaj rada ovjeren od strane Opštine Kalinovik Republika Srpska broj 655 od 28.04.2017. godine i Sadržaj rada ovjeren od strane Opštine Kalinovik Republika Srpska broj 656 od 28.04.2017. godine

⁸⁹ Opis povreda u odnosu na Stanislavu Koprivica od Doma Zdravlja „Sveti Luka“ Kalinovik broj 75/95 od 03.06.1995. godine

⁹⁰ CJB, Štab komande policijski snaga Srbije, broj: 16-85/95 od 03.06.1995. godine

⁹¹ Fotodokumentacija PU Foča broj: 16-02/2-233-56/95 od 12.07.2018. godine

152⁹², T-158⁹³, T-159⁹⁴, T-160⁹⁵, T-161⁹⁶, T-162⁹⁷, T-163⁹⁸, T-164⁹⁹, T-165¹⁰⁰, T-166¹⁰¹, T-167¹⁰², T-168¹⁰³, T-169¹⁰⁴, T-170¹⁰⁵, T-171¹⁰⁶, T-172¹⁰⁷, T-173¹⁰⁸, T-179,¹⁰⁹ T-183¹¹⁰, dok iz nalaza i mišljenja vještaka Tužilaštva Željka Karana, specijaliste sudske medicine, proizlazi da su povrede koje su naprijed imenovani oštećeni zadobili, nastale usljed djelovanja fragmenata eksplozivnog sredstva.¹¹¹ Sud je u cjelosti poklonio vjeru nalazu i mišljenju vještaka Karana, ocijenivši isti stručnim, objektivnim, sačinjenim u skladu sa pravilima struke, te saglasnim iskazima kako oštećenih, tako i svjedoka koji su imali saznanja o inkriminisanom događaju. Tokom postupka nije bilo sporno da su svi povrijeđeni kao i preminula Stanislava Koprivica u inkriminisanom periodu imali status civila i kao takvi uživali zaštitu po IV Ženevskoj konvenciji o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine

197. Odbrana je osporavala da su oštećeni stradali od eksplozije granate koja je pala u centar Kalinovika, pored prodavnice u prizemlju zgrade nasuprot ulice Karađorđeva, te je u tom pravcu izvela dokaz putem vještačenja po vještaku

---

⁹² Državna agencija za istrage i zaštitu, Fotodokumentacija sa pokazom lica mjesta stradanja Stanislave Koprivice od strane svjedoka D.A. (D.N.) broj: 16-10/6-74-FD/17 od 25.04.2017. godine – sa datumom izrade od 15.05.2017. godine

⁹³ JZU Univerzitetska bolnica Foča, Protokol bolesnika 1994, 1995 do 1997, pod rednim brojem 476 zaveden I.K., pod rednim brojem 478. zavedena J.B., pod rednim brojem 411 zaveden M.T., pod rednim brojem 453. zavedena M.T. i pod rednim brojem 454. zaveden D.M.

⁹⁴ Regionalni medicinski centar, „Proleterskih brigada“ OUUR Opšta spomen bolnica Foča, Otpusno pismo za J.B. – broj matične knjige 1545

⁹⁵ Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Simo Milošević“, Psihološki nalaz i mišljenje za J.B. od 12.02.1996. godine

⁹⁶ Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Simo Milošević“, Otpusna lista za J.B., broj 97. od 12.02.1996. godine

⁹⁷ SJB Kalinovik, Potvrda broj: 16-3/02-230-353/95 od 05.08.1995. godine

⁹⁸ Opština Kalinovik, Opštinska administrativna služba, Rješenje broj: Up/1-04-534-11/07 od 31.12.2007. godine

⁹⁹ Regionalni medicinski centar, „Proleterskih brigada“ OUUR Opšta spomen bolnica Foča, Otpusno pismo za D.N. – broj matične knjige 1543

¹⁰⁰ Klinički centar Medicinskog fakulteta Sarajevo, Opšta bolnica, Otpusno pismo za D.N. broj 1380

¹⁰¹ Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Simo Milošević“, Otpusna lista za D.N., broj 96. od 12.02.1996. godine

¹⁰² Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Simo Milošević“, Otpusna lista za D.N., broj 1094. od 02.10.1995. godine

¹⁰³ Vojna bolnica Ratne mornarice, Zavod za medicinsku rehabilitaciju Meljine, Otpusna lista sa epikrizom za D.N., broj: 1894/732 od 09.09.1995. godine

¹⁰⁴ Opština Kalinovik, Opštinska administrativna služba, Rješenje broj: Up/1-04-534-4/95 od 16.09.1998. godine

¹⁰⁵ Lekarska komisija za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima boraca, vojnih invalida i porodica poginulih boraca, Nalaz i mišljenje za D.N. broj: 192/97 od 06.11.1997. godine

¹⁰⁶ Lekarska komisija za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, Nalaz i mišljenje za D.N. broj: 295/95 od 05.09.1995. godine

¹⁰⁷ Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Simo Milošević“, Psihološki nalaz i mišljenje za D.N. od 12.02.1996. godine

¹⁰⁸ Univerzitetska bolnica Foča, Izvod iz medicinske dokumentacije za M.T., broj: 01-13/56 od 28.09.2016. godine

¹⁰⁹ Potvrda SJB Kalinovik, broj: 16-3/02-230-456/95 od 04.10.1995. godine

¹¹⁰ Opština Kalinovik, Izvod iz matične knjige umrlih za Stanislavu Koprivicu, broj: 04-202-1-64/16 od 16.03.2016. godine

¹¹¹ Dokaz Tužilaštva broj: T-18: Nalaz vještaka Željka Karana, prof.dr.sud.med., od 30.11.2017.godine

specijalisti sudske medicine dr. Vedi Tuco, i po vještaku balističke struke Berki Zečeviću.

198. Vještak Vedo Tuco je u svom nalazu i mišljenju od 03.01.2022. godine¹¹², te prilikom obrazlaganja istog na glavnom pretresu istakao da zbog blast efekta koji nastupa usljed eksplozije projektila, odnosno zbog blizine mjestu pada granate u odnosu na mjesto gdje su se kritične prilike nalazili oštećeni (a prema pokazu lica mjesta od strane D.A. (D.N.))¹¹³, oštećeni bi imali povrede znatno većeg intenziteta od onih konstatovanih u njihovoj medicinskoj dokumentaciji.

199. Do istog zaključka došao je i vještak odbrane balističke struke Berko Zečević. Naime, ovaj vještak je u sklopu svog vještačenja vršio eksperimentalna ispitivanja u cilju utvrđivanja uticaja blast efekta na tijela osoba koja se nalaze na određenoj udaljenosti od centra eksplozije HE projektila kalibra 105 mm, 122 mm i 130 mm. Za potrebe eksperimenta, vještak je upotrijebio tijela svinja (koja po svojoj strukturi imaju ekvivalent ljudskog tkiva) težine 40-50 kg, postavljena vertikalno, čvrsto vezana za dvodijelni metalni stup i postavljena na udaljenost od 1 m, 2 m i 4 m od centra eksplozije projektila.

200. Eksperimentalna ispitivanja su pokazala sljedeće: na udaljenosti od 1 m od centra eksplozije, usljed djelovanja blast efekta nastalog pri eksploziji projektila 122 mm, tijelo svinje je u potpunosti dezintegrirano u više većih i manjih dijelova. Dijelovi tijela svinje su odbačeni više metara od prvobitnog položaja i bila su prekrivena u gareži. Usljed djelovanja blast efekta od projektila 130 mm efekti su identični, s tim da su veći dijelovi tijela bili odbačeni do 15 m od centra eksplozije i bili su prekriveni garežom. Na udaljenosti od 2 m i više od centra eksplozije sva tri navedena kalibra projektila, dolazi do značajne dezintegracije tijela svinja, otkidanja ekstremiteta i glava, kao posljedica djelovanja blast efekta.

201. Prilikom obrazlaganja svog nalaza i mišljenja na glavnom pretresu, vještak je pojasnio da je na osnovu rezultata provedenog eksperimenta došao do zaključka da se oštećeni kritične prilike nisu mogli nalaziti blizu pada projektila, jer bi u tom slučaju

---

¹¹² Dokaz odbrane broj: O-515

¹¹³ Dokaz Tužilaštva broj: T-152

posljedice po njih sve bile smrtonosne ili mnogo veće od postojećih. Na pitanje branioca šta bi se desilo da su se oštećeni kritične prilike nalazili na udaljenosti od 2 m od centra eksplozije projektila, vještak je odgovorio: „Znači tijelo bilo koje osobe, muško, žensko, odrast'o, dijete, bilo bi potpuno dezintegrirano, otkinute ruke, glave, noge, rasturen stomak...cijeli prostor bi bio krvav.“¹¹⁴

202. Sud nije prihvatio ovakve zaključke vještaka Vede Tuće i Berke Zečevića, s obzirom da su isti u potpunoj suprotnosti, kako sa izjavama gore navedenih svjedoka koji su svjedočili na okolnost mjesta gdje su se nalazili u momentu pada granate kao i uzroka njihovog povređivanja, tako i sa provedenim materijalnim dokazima, a iz kojih jasno proizlazi da su svi oštećeni bili u dometu pada ispaljenog projektila i da su njihove povrede nastale upravo usljed eksplozije tog projektila.¹¹⁵

203. Pored toga, Vijeće primjećuje da eksperiment vještaka Zečevića nije zasnovan na stvarnim parametrima, koji mogu biti od uticaja na konačan rezultat. Naime, raspored tijela svinja, prilikom navedenog eksperimenta, a koji je zadokumentovan u nalazu i mišljenju vještaka Zečevića,¹¹⁶ nije imao potporu u dokazima provedenim na okolnost položaja oštećenih u momentu pada projektila. S tim u vezi Vijeće konstatuje da se položaj oštećenih kritične prilike, u momentu pada projektila, mogao utvrđivati isključivo na osnovu kazivanja samih oštećenih koji su svjedočili na tu okolnost (svjedoci D.A. (D.N.), D.M. i J.B.), s obzirom da su isti u trenutku kada je došla uviđajna ekipa, već bili prebačeni u dom zdravlja, pri čemu, za Vijeće nema sumnje da oštećeni od preživljenog šoka i traume od ranjavanja, nisu mogli apsolutno tačno odrediti svoju poziciju u vrijeme pada projektila. Iz iskaza svjedoka oštećenih se vidi da su pojedini u momentu kada su čuli ispaljenje projektila bili na raskrsnici, da su gotovi svi u tom momentu potrčali da se sakriju, jedni u prolaz između kioska i zgrade, drugi iza kioska, dakle, isti su bili u pokretu u bijegu, uplašeni, zbog čega je razumljivo da nisu precizno mogli znati tačan položaj u kome su se nalazili u momentu eksplozije i na koliko je tačno metara od njih pala granata.

---

¹¹⁴ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 27.04.2022. godine, str. 37.

¹¹⁵ Dokazi Tužilaštva: T-3, T-10, T-11, T-18, T-32, T-144, T-152, T-158, T-159, T-160, T-161, T-162, T-163, T-164, T-165, T-166, T-167, T-168, T-169, T-170, T-171, T-172, T-173, T-179, T-183,

¹¹⁶ Dokaz odbrane broj: O-517, str. 106.-116.

204. Jedino je od oštećenih svjedokinja D.A. (D.N.) pokazala mjesto gdje se nalazila kritične prilike, ali i ona je navela da se pokušala sakriti iza kioska, da je imala brojne povrede po cijelom tijelu, sjeća se da je bio dim, magla: „ja u zraku letim, samo se sjećam sebe i Stanislave pokojne da smo bili tu ja sam pala preko nje ne sjećam se da je ona tu na mjestu bila mrtva..., ostale ne znam gdje su, jer to je tolika strašna magla i dim ništa se vidjelo nije...“¹¹⁷ Materijalni dokazi kao i iskaz svjedoka Višnjevca su potvrdili da je svjedokinja D.A. (D.N.) nakon eksplozije granate pronađena zajedno sa pokojnom Stanislavom odmah pored kioska, ali mjesto koje je službenicima Državne agencije za istrage i zaštitu pokazala kao mjesto na kojem se nalazila prije pada granate, nije potvrdio niko od drugih svjedoka.

205. Također, Vijeće cijeni da nema dokaza da je visina tijela svinja koje su korištene u eksperimentu, odgovarala tadašnjoj visini oštećenih, svinje su tokom eksperimenta bile uspravno postavljene, poredane jedne pored drugih, pri čemu nema dokaza da su svi oštećeni u momentu pada projektila bili u uspravnom položaju i da su stajali jedni pored drugih, zatim, simulacija ispaljenja projektila ne odražava u potpunosti stvarne parametre kao što su: stanje oruđa iz kojeg je dejstvovano, kvalitet projektila, ugao pada projektila, daljina vatrenog položaja sa kojeg je dejstvovano, atmosferske prilike koje su tada vladale. Vještak također prilikom izvođenja eksperimenta nije uzeo u obzir podzid koji se nalazio na licu mjesta, a što je takođe moglo imati uticaja na efekte udara.

206. Na ovom mjestu, Vijeće je takođe cijenilo navode vještaka Tužilaštva Milana Vrdoljaka, koji je na glavnom pretresu pojasnio da je podzida koja se nalazila u blizini pada projektila uticala na zonu smrtnosti. S tim u vezi, vještak Vrdoljak je istakao: „...specifično za ovaj krater, da je on pao neposredno u blizini ove stepenice (podzid), koja je najvjerojatnije promijenila to područje smrtnosti, znači utjecala je naravno, spriječila je gibanje, ovaj, tih parčadi, što se vidi da je dobar dio tog, te stepenice ovdje i oštećen,“¹¹⁸ Vještak je dodatno pojasnio da upravo zbog te podzide neko ko se

---

¹¹⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.04.2019. godine, str. 17.

¹¹⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 28.10.2020. godine, str. 29.

kritične prilike nalazio bliže kiosku, ili ko je bio nižeg rasta, nije zadobio smrtonosne posljedice.¹¹⁹

207. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, ocjena je Suda da zaključci vještaka odbrane Vede Tuće i Berke Zečevića izneseni u tom pravcu, nisu opovrgnuli brojne subjektivne i materijalne dokaze, iz kojih van svake razumne proizlazi da je kritične prilike do smrtnog stradanja i ranjavanja oštećenih civila došlo usljed eksplozije projektila koji je pao u blizini prodavnice u Karađorđevoj ulici u Kalinoviku.

(b) Da li je pogibija Stanislave Koprivica i ranjavanje oštećenih: J.B., D.N., I.K., D.M. i M.T., prouzrokovano artiljerijskim dejstvom jedinica 4. Korpusa?

208. Prije svega, Vijeće cijeni da iz iskaza svjedoka: J.B., D.A. (D.N), M.J. (M.T.), D.M., Milke Koprivica, Lazara Gojanovića, Nenada Višenjevca, Rajka Višnjevca, Stanimira Eleza, Mitra Sladoje, i dr. svjedoka, nesporno proizlazi da je područje Kalinovika granatirano dana 03.06.1995. godine.

209. Navedeno, također potvrđuju i borbeni izvještaji Komande Hercegovačkog korpusa te 1. Gardijske motorizovane brigade, koji su uloženi kao dokazi odbrane broj: O-450¹²⁰, O-451¹²¹, O-453¹²² i O-476¹²³, iz kojih nesporno proizlazi da je dana 03.06.1995. godine, granatirano područje Kalinovika od strane jedinica ARBiH.

210. Vijeće cijeni da je kritičnog dana, nakon granatiranja Kalinovika, vršen uviđaj, te da je o tome sastavljen zapisnik u kojem je konstatovano šta su ovlaštena službena lica zatekla na licu mjesta, i koji je uloženi kao dokaz Tužilaštva broj: T-3.¹²⁴

---

¹¹⁹ Transkript broj: S1 1 k 012247 19 Kri od 23.11.2020. godine, str. 56.

¹²⁰ Dnevni operativni izvještaj, Komanda 1. GMTBR, pov. br. 6-160 od 03.06.1995. godine

¹²¹ Izvještaj Komande 1. GMTBR, pov. br. 4-400 od 03.06.1995. godine.

¹²² Redovni borbeni izvještaj, Komanda hercegovačkog Korpusa, strogo pov. broj 19-635 od 03.06.1995. godine

¹²³ Vanredni borbeni izvještaj, Komanda 1. GMTBR, str. pov. br. 6-159 od 03.06.1995. godine

¹²⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-3: Zapisnik o uviđaju Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezbjednosti Srebrenice broj 16-02/2-230-78/95 od 03.06.1995. godine

211. Iz navedenog dokaza proizlazi da je dana 03.06.1995. godine u 11 h dežurna služba CJB Srbinje putem depeše od strane SJB Kalinovik obaviještena da su tog dana u naseljenom mjestu u Kalinoviku eksplodirala tri artiljerijska projektila, nakon čega je formirana ekipa za vršenje uviđaja i koja je stigla na lice mjesta u 12,45 h. U zapisniku o uviđaju je konstatovano da je lice mjesta obezjedio ovlaštenu radnik SJB Kalinovik, a da su uviđaj vršili: Rade Gagović, Rajko Višnjevac, Jovo Ostojić i Sreten Forcan.

212. Prema zapisniku o uviđaju, jedan krater je pronađen pored ulice Pešuta Klarića, ovalnog oblika 160x120 cm, te su konstatovana oštećenja na obližnjim stambenim objektima. Dalje je u zapisniku konstatovano da je na mjestu stradanja oštećenih, naspram Kardorđeve ulice, u centru Kalinovika, pronađen drugi krater prečnika 1.5 m i dubine 0.30 cm, te su konstatovana oštećenja na obližnjim stambenim objektima, uzrokovana eksplozijom navedenog projektila, dok je treći krater dimenzija 180x230 cm, dubine 40 cm, pronađen 70 m sjeverno od doma zdravlja u Kalinoviku, uz konstataciju da treći projektil nije pričinio nikakvu materijalnu štetu.

213. U zapisniku o uviđaju, također je konstatovano da su na licu mjesta, kod drugog kratera, pronađeni tragovi crvene boje koji asociraju na krv, udžbenici i školski pribor, na kojima su se nalazila imena oštećenih Stanislave Koprivica i D.N.. Sve navedeno je konstatovano i na crtežu lica mjesta¹²⁵ te fotodokumentaciji¹²⁶, koja je sačinjena povodom izvršenog uviđaja.

214. Svjedok Rajko Višnjevac je prilikom saslušanja na glavnom pretresu potvrdio da su uviđaj kritičnog dana vršila ovlaštena službena lica iz CJB Srbinje, naglasivši da je on prisustvovao uviđaju te da je potpisao zapisnik.

215. Svjedok Milivoje Faladžić, koji je u inkriminisanom periodu bio zaposlen kao policajac u SJB Kalinovik, također je potvrdio da je bio prisutan prilikom vršenja uviđaja kritičnog dana, tačnije da je tom prilikom obezbjeđivao lice mjesta, dok su ovlaštene službene osobe iz CJB Foča (Srbinje) vršile uviđaj. Dolaskom na lice

---

¹²⁵ Dokaz Tužilaštva broj: T-147: Centra javne bezbjednosti Srbinje, Crtež lica mjesta, Koprivica Stanislava i dr. Kalinovik od 03.06.1995. godine – ERN broj: RR13-3359-RR13-3361

¹²⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-144: Fotodokumentacija PU Foča broj: 16-02/2-233-56/95 od 12.07.2018. godine

mjesta, svjedok je zatekao i Rajka Višnjevca iz SJB Kalinovik, te je opisao kako je tom prilikom vidio krater i gelere od granate, tragove krvi, kao i stvari od nastradale djece, naglasivši da su povrijeđeni te tijelo Stanislave Koprivica, prije toga odvezeni u dom zdravlja u Kalinovik.

216. U zapisniku o uviđaju je navedeno da je prema izjavama građana, prva granata pala u 07.25 časova, druga u 08.45 h i treća u 08.50 h, te da su iste ispaljene „najverovatnije“ iz artiljerijskog oruđa kalibra 122 mm, iz rejonu Bjelimića, naselja Argud ili Mokro, koja su mjesta udaljena od Kalinovika 13-14 km.

217. Vijeće nije prihvatilo tezu odbrane u pogledu pravca doleta navedenog projektila, tj. da je isti ispaljen sa položaja jedinica 1. Korpusa Armije RBiH, a koja je teza zasnovana na nalazu i mišljenju vještaka balističke struke koju su dali Berko Zečević i Jasmin Terzić.

218. Naime, vještak Zečević je u svom nalazu i mišljenju¹²⁷, konstatovao da je na osnovu terminalne balističke analize vjerovatnih pravaca doleta HE projektila, došao do zaključka da su projektili koji su 03.06.1995. godine, eksplodirali u centru Kalinovika, bili projektili 130 mm M79 ili OF-482, sa pravcem doleta sjever-sjeverozapad, 337 stepeni po azimutu, a što je odgovaralo vatrenom položaju topa 130 mm u sastavu 1. Korpusa, u rejonu sela Dejčići.

219. Sud nije prihvatio nalaz i mišljenje vještaka Zečevića u ovom dijelu, s obzirom da je isti u suprotnosti sa iskazima saslušanih svjedoka koji su svjedočili na datu okolnost, sa uloženom materijalnom dokumentacijom, kao i sa nalazom i mišljenjem vještaka Vrdoljaka i Jankovića.

220. Tako je Vijeće prije svega, imalo u vidu iskaze pojedinih oštećenih, te drugih svjedoka koji su svjedočili na okolnost pravca doleta granate, a koji saglasno potvrđuju da su projektili koji su kritičnog dana pogodili područje Kalinovika, ispaljeni sa područja Bjelimića, gdje su se u inkriminisanom periodu nalazili vatreni položaji jedinica 4. Korpusa.

---

¹²⁷ Dokaz odbrane broj: O-517

221. Oštećena J.B. je prilikom saslušanja na glavnom pretresu, na pitanje predsjedavajućeg Vijeća je li joj poznato iz kog pravca je ispaljena granata, usljed čije eksplozije je ranjena, odgovorila: „taj zvuk je iz pravca Gradine, to je jedno brdo u Kalinoviku, a nalazi se zapadno od škole.“¹²⁸

222. Oštećena M.J.(rođena T.) je izjavila kako je čula ispaljenje prve granate koja je pogodila Kalinovik kritičnog dana, navodeći da je ista došla sa zapadne strane, gledajući iz centra Kalinovika, tačnije iz mjesta Bjelimići i mjesta Ljuta.¹²⁹

223. Također, i oštećena D.A. (D.N.) potvrdila je da je granata ispaljena iz pravca Bjelimića: „iz pravca zapada, tamo, bar su nam i roditelji pričali tamo je selo Bjelimići i Ljuta iz toga pravca se čulo ispaljenje, i čuli smo kad je to ispaljenje i čuli smo tad onda preko nas taj zvižduk.“¹³⁰

224. Svjedok Mitar Sladoje je pojasnio da su granate dolazile sa zapada, iz šireg područja Bjelimića, a na pitanje tužioca kako mu je to poznato, svjedok je odgovorio: „učenici oni su meni rekli, a i ja znam, a i oni su mi rekli ovaj svako ispaljenje tih granata se čulo u Kalnoviku... čuli smo ispaljenje, mi smo osjetili njihov let preko naših glava, dakle idu sa zapada i odoše prema Kalinoviku.“¹³¹

225. Saglasno svjedocima Mitru Sladoji, M.J. (M.T.) i D.A. (D.N.), i svjedok Stanimir Elez je izjavio da su kritičnog dana granate ispaljene iz pravca Bjelimića, zapadno od Kalinovika.¹³²

226. Navedeno je potvrdio i svjedok Rajko Višnjevac, koji je prema zvuku (žvižduku) granate, zaključio da je ista ispaljena sa područja Bjelimića i Konjica, gdje su bile stacionirane jedinice ARBiH,¹³³ zatim, svjedoci Lazar Gojanović i Milivoje Faladžić,

---

¹²⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 16.07.2019. godine, str. 46.

¹²⁹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.05.2019. godine, str. 12.-13.

¹³⁰ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.04.2019. godine, str. 14.

¹³¹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 02.04.2019. godine, str. 11.

¹³² Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 19.11.2019. godine, str. 26.-27.

¹³³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 15.10.2019. godine, str. 23.

kao i svjedok Radivoje Mandić: „Kažem ti padale su granate iz područja ja kako sluš'o zvuke iz Bjelimića, sa ceste sam tačno čuo kada granata ispali...“¹³⁴

227. Sud je u cjelosti poklonio vjeru iskazima naprijed navedenih svjedoka, ocijenivši iste objektivnim, uvjerljivim, te saglasnim kako međusobno tako i sa drugim provedenim dokazima materijalne prirode, kao i vještacima sa Sveučilišta u Zagrebu-Fakulteta strojarstva i brodogradnje¹³⁵.

228. Da su kritičnog dana sa područja Bjelimića ispaljene granate na područje Kalinovika, također potvrđuje redovni borbeni izvještaj 4. KAG-a, sačinjen na IKM-u Bjelimići,¹³⁶ u kojem je konstatovano da je navedena jedinica dana 03.06.1995. godine, djelovala iz haubice 122 mm, sa tri projektila po Kalinoviku, a što je saglasno iskazima svjedoka koji su izjavili da su kritičnog dana na područje Kalinovika ispaljene 3 granate. Također, Vijeće cijeni da je isti broj projektila naveden i u zapisniku o uviđaju,¹³⁷ te isto proizlazi i iz dokaza T-32.¹³⁸

229. Svjedok Tužilaštva Mujo Šubara, koji je u inkriminisanom periodu, kao pripadnik 4. MAP-a, bio raspoređen na područje Bjelimića, na dužnosti komandira na haubici 122 mm, smještenoj u selu Vojile, prilikom saslušanja u istrazi¹³⁹ je potvrdio da je za vrijeme akcije na Treskavici, djelovao sa navedenim oruđem po Kalinoviku, ali se ne sjeća u koje je ciljeve tom prilikom gađao.

230. Pored navedenog, Vijeće cijeni da nije sporno da je u inkriminisanom periodu, postojalo sadejstvo između jedinica 4. i 1. Korpusa, prilikom vođenja borbi na platou Treskavice¹⁴⁰, međutim, nema dokaza da je uže područje Kalinovika bio cilj artiljerije 1. Korpusa.

231. Naime, uloženi borbeni izvještaji jedinica 1. Korpusa ne potvrđuju tezu odbrane da su jedinice 1. Korpusa sa svojih vatrenih položaja djelovale artiljerijskim oruđem

¹³⁴ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 01.10.2019. godine, str. 8.

¹³⁵ Vještaci Milan Vrdoljak i Slobodan Janković, dokaz Tužilaštva T-141 i T-141a

¹³⁶ Dnevni borbeni izvještaj, Str.pov.broj: 01-1-23/95 od 03.06.1995.godine, Komandant.KAG-a, Moro Esad

¹³⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-3

¹³⁸ CJB, Štab komande policijski snaga Srbinje, broj: 16-85/95 od 03.06.1995. godine

¹³⁹ Dokaz optužbe broj: T-12: Zapisnik o saslušanju svjedoka Mujo Šubara Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-06/1-04-2-1272/16 od 09.11.2016. godine

¹⁴⁰ Navedeno proizlazi iz dokaza Tužilaštva T-15, dokaza odbrane O-323, O-368 i dr.

po užem području Kalinovika, dana 03.06.1995. godine, niti potvrđuju da je tog dejstva bilo u cijelom inkriminisanom periodu.

232. Zaključak vještaka Berke Zečevića, također ne nalazi potvrdu ni u iskazima saslušanih svjedoka, koji su u inkriminisanom periodu bili pripadnici 1. Korpusa.

233. Tako je svjedok Tužilaštva Abdulah Čobo, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komananta 1. MAD-a 1. Korpusa, izjavio da je njegova jedinica dejstvovala prema rejonu Gvoznog polja, koje je bilo u zoni odgovornosti 1. Korpusa, ali da nikada nije dejstvovao po naseljenom dijelu Kalinovika, da naselje Kalinovic nije bio u zoni vatrenog dejstva artiljerije 1. Korpusa, odnosno da je Kalinovic bio van njihove vatrene zone: „Nisam mog'o dejstvovati, to je van dometa, to je van vatrene zone totalno, osim toga ni oruđa nisu bila usmjerena tamo. Ova oruđa su bila koja su usmjerena prema Gvozinom polju.“¹⁴¹

234. Nadalje, svjedok optužbe Muhidin Čuprija, koji je u inkriminisanom periodu bio pripadnik 1. MAD-a, prilikom saslušanja na glavnom pretresu je potvrdio da 1. Korpus u inkriminisanom periodu nije imao artiljeriske ciljeve u Kalinovicu, da Kalinovic nije bio u njihovom pravcu dejstvovanja, te je naglasio: „Nismo imali kvalitetnu municiju da uopće na tim udaljenostima dejstvujemo, nismo imali toliko granata da bezveze bacamo ih u nepoznato...“¹⁴²

235. Sud je u cjelosti poklonio vjeru navedenim svjedocima, ocijenivši da su isti objektivni, vjerodostojni te saglasni kako međusobno tako i ostalim provedenim dokazima.

236. Jedini svjedok koji je govorio o artiljerijskom dejstvovanju 1. Korpusa na područje Kalinovika, jeste svjedok odbrane Damir Husković, koji je također bio pripadnik 1. MAD-a u inkriminisanom periodu, pri čemu iz njegovog iskaza nije jasno, koju je dužnost u sklopu te jedinice obavljao. Ovaj svjedok je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio da su jedinice 1. Korpusa tokom 1995. godine dejstvovala u

---

¹⁴¹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 03.09.2020. godine, str. 18.

¹⁴² Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 06.07.2020. godine, str. 14.

širem rejonu Kalinovika i Treskavice, te da su u toku mjeseca maja, juna i jula 1995. godine, imali artiljerijske položaje okrenute prema Kalinoviku.

237. Međutim, prilikom saslušanja u istrazi, svjedok Husković je izričito izjavio: „Što se tiče moje jedinice, mi nismo imali artiljerijsko oruđe koje bi moglo imati domet do naseljenog mjesta Kalinovik, niti smo imali namjeru da gađamo naseljeno mjesto Kalinovik.“¹⁴³ Suočen sa navedenom razlikom u iskazima, svjedok Husković je izjavio da se navedeni dio iskaza iz istrage odnosi na 1994. godine, te da su jedinice 1. Korpusa u toku 1995. godine imali oruđe koje je imalo dometa do Kalinovika.

238. Vijeće nije poklonilo vjeru ovakvim navodima svjedoka Huskovića, s obzirom da njegovo izjašnjenje vezano za razlike u iskazima nije bilo uvjerljivo, a njegov iskaz sa glavnog pretresa je u potpunoj suprotnosti sa iskazima svjedoka koji su u inkriminisanom periodu obavljali dužnost komandanta 1 MAD-a (Abdulah Čobo) i izvršioca gađanja u sklopu 1. MAD-a (Muhidin Čuprija), a čije iskaze je Vijeće ocijenilo objektivnim i vjerodostojnim.

239. Na okolnosti pravca doleta i kalibra projektila koji je dana 03.06.1995. godine pogodio centar Kalinovika, i usljed čije eksplozije su stradali oštećeni, Tužilaštvo je provelo vještanje po vještacima balističke struke, Milanu Vrdoljaku i Slobodanu Jankoviću.¹⁴⁴

240. Vještaci Vrdoljak i Janković su na osnovu analize tragova kratera konstatovanih u zapisniku o uviđaju od 03.06.1995. godine, te na osnovu pregleda vidljivih tragova kratera i tragova parčadi granata na okolnim stambenim zgradama, uočenih prilikom obilaska lica mjesta dana 01.10.2018. godine, izveli zaključak da su navedeni krateri mogli nastati od projektila HE granate 122 mm, ili 130 mm ili 155 mm, te su na osnovu podataka za maksimalne daljine gađanja za navedena oruđa, utvrdili da su projektili sa velikom vjerovatnoćom imali azimut pravca od 273° do 294°.

---

¹⁴³ Dokaz Tužilaštva broj: T-187: Zapisnik o saslušanju svjedoka Damir Husković broj 16-06/1-04-1-512/18 od 22.05.2018.godine, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu

¹⁴⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-141 i T-141a

241. U nalazu i mišljenju, na fotografiji broj 12.¹⁴⁵ prikazano je područje mogućih položaja gađanja centra Kalinovika, s obzirom na utvrđen azimut pravca doleta projektila u iznosu od 273° do 294°. Iz navedene fotografije, vidljivo je da to područje uključuje i mjesto Odžaci, a gdje se u inkriminisanom periodu nalazilo istureno komandno mjesto Bjelimići (IKM-1), odnosno gdje su bile smještene artiljerijske jedinice 4. Korpusa, a što je potvrdio vještak Vrdoljak prilikom obrazlaganja nalaza i mišljenja na glavnom pretresu. Dakle, prema nalazu i mišljenju vještaka balističke struke Milana Vrdoljaka i Slobodana Jankovića, jedan od pravaca iz kojeg je mogao biti ispaljen projektil koji je kritične prilike pogodio centar Kalinovika, jeste upravo područje Bjelimića.

242. Isti vještaci su u nalazu konstatovali da su protekom vremena nestali mnogi tragovi granatiranja i da su postali neupotrebljivi za zaključivanje šta se tačno dogodilo kritičnog dana. Naime, vještaci su u svom nalazu, a što su potvrdili i prilikom obrazlaganja istog na glavnom pretresu, izjavili da tragovi drugog kratera koji je nastao na mjestu stradanja oštećenih, te oštećenja na obližnjim stambenim zgradama kod prodavnice, nisu zatekli izlaskom na teren, s obzirom da se lice mjesta u međuvremenu promijenilo: „To je asfaltirano, betonirano preko toga, oštećenja su popravljena, tako da se on nije mogao vidjeti.“¹⁴⁶

243. Vještak Vrdoljak je prilikom obrazlaganja nalaza i mišljenja na glavnom pretresu¹⁴⁷ pojasnio da su upravo zbog toga, izvršili samo analizu ostataka „prvog kratera“¹⁴⁸, koji su bili vidljivi obilaskom terena dana 01.10.2018. godine, kao i da su bili vidljivi tragovi oštećenja na jednoj zgradi dok su tragovi oštećenja na drugoj zgradi bili prekrećeni, te da su njihovi zaključci iz nalaza i mišljenja utemeljeni upravo na tom krateru: „Fokusirali smo se na analizu prvog kratera i oštećenja koja je on izazvao.“¹⁴⁹ Isti vještak je naveo da su projektili označeni za prvi i drugi krater i na slikama označeni sa brojem 1 i 2, najvjerovatnije sa istim elementima gađanja, budući da su unutar kruga, odnosno unutar elipse očekivanog udara projektila, a koji opisuje 97% vjerovatnost da će projektil pasti unutar tog kruga.

---

¹⁴⁵ Dokaz T-141a, str. 11

¹⁴⁶ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 28.10.2020. godine, str. 28.

¹⁴⁷ Ročište 28.10.2020. godine i 23.11.2020. godine

¹⁴⁸ Krater koji je prema zapisniku o uviđaju pronađen u ulici Pešuta Klarića

¹⁴⁹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 3.11.2020. godine, str. 9.

244. Dodatno, Vijeće naglašava da vještaci prilikom sačinjavanja nalaza i mišljenja nisu imali na raspolagaju gelere projektila, koji su pronađeni prilikom uviđaja dana 03.06.1995. godine, a koji su kasnije izgubljeni, iz kojeg razloga nisu bili u mogućnosti da na osnovu balističke analize tih gelera utvrde tačnu vrstu i kalibar oruđa kojim je kritičnog dana granatiran Kalinovik i od kojeg je kalibra mogao nastati kako „prvi krater“ tako i „drugi krater“, već su naveli da se moglo raditi o oruđu kalibra 122 mm, 130mm, 105 mm i 155 mm.

245. Vještak Vrdoljak je prilikom unakrsnog ispitivanja, potvrdio da je njihov zaključak u pogledu kalibra oruđa zasnovan: „na osnovu ovih zapisnika, koji smo iznijeli, naredbi Korpusa...mi smo uzeli u obzir različite projekte, jer upravo nismo mogli identificirati koji bi to mogao biti, jer nismo imali te opise kratera, niti parčadi da ih možemo ustanoviti konkretno.“¹⁵⁰

246. Dakle, usljed nedostatka svih potrebnih tehničkih parametara, vještaci Vrdoljak i Janković nisu mogli utvrditi koje je tačno oruđe upotrebljeno kritične prilike, kao ni precizirati vatreni položaj sa kojeg je to oruđe dejstvovalo. Međutim, vještaci su izračunali azimut pravca doleta (273°-294°), prema kojem je projektil koji je kritične prilike pogodio centar Kalinovika, mogao biti ispaljen i iz pravca Bjelimića, gdje su bile smještene artiljerijske jedinice 4. Korpusa (4. KAG) i to najverovatnije iz oruđa kalibra 122 mm, 130 ili 155 mm. Vijeće je prihvatilo navedeni nalaz i mišljenje, ocijenivši isti objektivnim, te sačinjenim u skladu sa pravilima struke.

247. Kada je riječ o mogućim kalibirima projektila, kojima je prema nalazu i mišljenju vještaka Vrdoljaka i Jankovića, kritične prilike pogođen centar Kalinovika (122 mm, 130 ili 155 mm), Vijeće cijeni da iz provedene materijalne dokumentacije¹⁵¹, te iskaza saslušanih svjedoka¹⁵², proizlazi da su artiljerijske jedinice 4. Korpusa, u inkriminisanom periodu raspolagale sa haubicom 122 mm (vatreni položaj Gradeljina) i topom 130 mm (Delić Polje/Čuhovići), sa kojima su između ostalog dejstvovale i po

---

¹⁵⁰ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 23.11.2020. godine, str. 16.-17.

¹⁵¹ Dokazi: T-40, T-41, T-104, T-108, O-237 i dr.

¹⁵² Svjedoci Esad Moro, Esad Ramić, Zlatko Bečović i dr.

rejonu Kalinovika, dok za projektil 155 mm nema dokaza koji van razumne sumnje pokazuju gdje je isti bio lociran, niti da je djelovao u tom pravcu.¹⁵³

(c) Ranjavanje oštećenog Ratka Đogića, dana 22.05.1995. godine – TAČKA 3. OPTUŽNICE

248. Na okolnosti predmetnog događaja, u fazi istrage saslušan je oštećeni Ratko Đogić, čiji je iskaz u smislu odredbe člana 273. pročitao na glavnom pretresu.¹⁵⁴ Svjedok je izjavio da je dana 22.05.1995. godine ranjen od granate koja je pala u blizini njegove kuće u mjestu Mjehovine¹⁵⁵, u Kalinoviku.

249. Opisujući kako je kritične prilike došlo do njegovog ranjavanja, svjedok je izjavio: „Sjećam se da sam taj dan izašao iz kuće da odnesem travu stoci da jede. Kada sam bio blizu štale koja se nalazila na nekih 30 m od kuće, čuo sam kako granata „zviždi“. Jedna granata je eksplodirala u Kalinoviku, drugu sam lično vidio kako je pogodila staru tvrđavu na brdu Gradina. Ja sam odmah ostavio svoje poslove i krenuo da se sakrijem ispod kuće, međutim na putu od štale do kuće pala je granata u blizini mene, osjetio sam jaku bol.... kasnije sam saznao da je pala na 8 m od mene...i da me odbacila nekih 5 ili 6 m.“¹⁵⁶

250. Prema navodima svjedoka Đogića, kritične prilike su mu odmah u pomoć pritekli Milorad Šojić, Dragan Lalović, Mitar Lalović i druge komšije, nakon čega je došla hitna pomoć koja ga je prevezla u dom zdravlja u Kalinoviku, odakle je prebačen u bolnicu u Foču.

251. Tačnu lokaciju na kojoj je pao projektil usljed čije eksplozije je povrijeđen, oštećeni Ratko Đogić je pokazao službenicima Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, te je fotodokumentacija, sačinjena tom prilikom, uložena kao dokaz optužbe broj: T- 150.¹⁵⁷

¹⁵³ VIDI obrazloženje presude, str. 34.

¹⁵⁴ Dokaz optužbe broj: T-1: Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 16-06/1-04-2-214/16 od dana 01.03.2016. godine u Kalinoviku, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu

¹⁵⁵ Svjedok Rajko Višnjevac je prilikom saslušanja na glavnom pretresu pojasnio da se selo Mjehovine za vrijeme rata zvalo Bogdanovo.

¹⁵⁶ Dokaz optužbe broj: T-1

¹⁵⁷ Državna agencija za istrage i zaštitu, Fotodokumentacija sa pokazom lica mjesta od strane svjedoka Ratka Đogića broj: 16-10/6-72-FD/17 od 25.04.2017. godine – sa datumom izrade od 15.05.2017. godine

252. Iz iskaza svjedoka oštećenog kao i posrednih svjedoka Višnjevca i Faladžića, Sud je utvrdio da je oštećeni Đokić u vrijeme ranjavanja imao status civilnog lica, da se nalazio pored svoje kuće i obavljao poljoprivredne poslove, tako da je kao civil imao zaštitu po IV Ženevskoj konvenciji iz 1949. godine. Sud je u cjelosti poklonio vjeru iskazu oštećenog Ratka Đogića, ocijenivši isti vjerodostojnim, objektivnim te saglasnim sa drugim provedenim dokazima.

253. Tako iz dokaza optužbe broj: T-36¹⁵⁸ proizlazi da je dana 22.05.1995. godine granatirano područje Kalinovika, a da je tom prilikom ranjen oštećeni Ratko Đogić, potvrđuju materijalni dokazi optužbe broj: T-4¹⁵⁹, T-7¹⁶⁰, T-180¹⁶¹, T-181¹⁶² i T-182¹⁶³, te isto proizlazi i iz iskaza posrednih svjedoka Rajka Višnjevca i Milivoja Faladžića, dok drugih svjedoka na okolnost inkriminisanog događaja, nije bilo.

254. Na okolnost vrste i stepena zadobijenih povreda kod oštećenog Ratka Đogića, Tužilaštvo je provelo vještačenje po vještaku specijalisti sudske medicine, Željku Karanu.¹⁶⁴ Vještak Željko Karan je na osnovu analize dostavljene medicinske dokumentacije koja se odnosi na ranjavanje oštećenog, izveo zaključak da je isti kritične prilike zadobio povrede nastale usljed djelovanja fragmenata eksplozivnog sredstva. Sud je u cjelosti poklonio vjeru navedenom nalazu, ocijenivši isti stručnim, objektivnim, te sačinjenim u skladu sa pravilima struke.

---

¹⁵⁸ Dokaz Tužilaštva broj: T-4: Zapisnik o uviđaju Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezjednosti Srbinje stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-261/95 od 23.05.1995 godine , T-7: Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezjednosti Srbinje stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-261/95 od 30.06.1995 godine , T-36: Izvještaj Komanda hercegovačkog korpusa, Redovni borbeni izvještaj Str. pov. broj: 19-579 od 22.05.1995. godine.

¹⁵⁹ Zapisnik o uviđaju Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezjednosti Srbinje stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-261/95 od 23.05.1995 godine

¹⁶⁰ Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske centar javne bezjednosti Srbinje stanica Kalinovik broj 16-3/02-230-261/95 od 30.06.1995 godine

¹⁶¹ Dom zdravlja „Sveti Luka“ Kalinovik,, Otpusnica iz Bolnice za Ratka Đogića

¹⁶² Opšta bolnica, Otpusnica iz bolnice za Ratka Đogića - M.B. 1390

¹⁶³ Opšta bolnica, Izvještaj o karakteru povreda Ratka Đogića, broj: 424-01/61 od 28.06.1995. godine

¹⁶⁴ Nalaz vještaka Željka Karana, prof.dr.sud.med., od 30.11.2017.godine.

(d) Da li je ranjavanje oštećenog Ratka Đogića prouzrokovano artiljerijskim dejstvom jedinica 4. Korpusa?

255. U zapisniku o uviđaju, koji su kritičnog dana vršila ovlaštena službena lica SJB Kalinovik, a koji je uložen kao dokaz optužbe broj: T-4, konstatovano je da su tog dana oko 08.30. h, na periferiji Kalinovika, sa zapadne strane pale tri granate, jedna da je pala u mjesto Gradina, oko 50 m od prvih kuća, a dvije da su pale u selo Bogdanovo, kojom prilikom je ranjen Ratko Đogić. U zapisniku je opisan krater projektila koji je pao u mjestu Gradina, te oštećenja na obližnjim stambenim objektima, koja su prouzrokovana eksplozijom projektila.

256. Kada je riječ o projektilu koji je pao u selo Bogdanovo, a usljed čije eksplozije je došlo ranjavanja oštećenog Ratka Đogića, u zapisniku o uviđaju je konstatovano da je projektil pao ispod kuće oštećenog, da je od njega nastao krater prečnika 2.20 m i dubine 50 cm, te su opisana oštećenja na stambenim objektima, prouzrokovana eksplozijom tog projektila. Što se tiče samog oštećenog, u zapisniku je navedeno da je isti bio udaljen 7 m od mjesta eksplozije, da je zadobio teške tjelesne povrede (pogodili su ga geleri po čitavom tijelu), zbog čega je prebačen u dom zdravlja u Kalinoviku.

257. U konkretnom slučaju, prilikom vršenja uviđaja nisu pokupljeni geleri projektila, nije napravljen crtež lica mjesta, niti fotodokumentacija, kao ni video snimak uviđaja.

258. Dakle, navedeni uviđaj nije pružio dovoljno pouzdanih informacija na osnovu kojih bi se mogao utvrditi kalibar projektila usljed čije eksplozije je ranjen oštećeni Đogić, kao ni tačni vatreni položaj sa kojeg je taj projektil ispaljen kritične prilike.

259. Svjedoci Rajko Višnjevac i Milivoje Faladžić, koji su kritičnog dana vršili uviđaj, a što proizlazi iz dokaza T-4, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu nisu iznijeli detaljnija saznanja o inkriminisanom događaju. Naime, svjedok Rajko Višnjevac je potvrdio da je sačinio navedeni zapisnik o uviđaju, ali, na glavnom pretresu nije iznio nikakve pojedinosti o tome, dok je svjedok Milivoje Faladžić samo izjavio da je od svog kolege (ne navodeći ime tog kolege) saznao da je oštećeni ranjen u selu Mjehovine, ali nije potvrdio da je izašao na lice mjesta, niti da je prisustvovao uviđaju. Dodatno,

Vijeće cijeni da u konkretnom predmetu nije bilo drugih svjedoka na okolnost inkriminisanog događaja.

260. S obzirom na navedene nedostatke relevantnih tehničkih informacija, kao i na činjenicu da se lice mjesta u međuvremenu izmijenilo u toj mjeri da tragovi granatiranja nisu više vidljivi, to vještaci balističke struke Tužilaštva, nisu bili u mogućnosti da pruže stručnu analizu ili zaključke u pogledu inkriminisanog događaja.

261. Uprkos tome što u konkretnom slučaju nema dokaza o tačnom vatrenom položaju sa kojeg je ispaljen projektil usljed čije eksplozije je ranjen oštećeni Đogić, niti dokaza o vrsti i kalibru oruđa kojim je dejstvovano, ocjena je Vijeća da provedeni dokazi van razumne sumnje upućuju na zaključak da je do njegovog ranjavanja došlo usljed dejstvovanja artiljerijskih jedinica 4. Korpusa ARBiH.

262. S tim u vezi, Vijeće prije svega cijeni da iz dokaza T-56¹⁶⁵ proizlazi da je za borbena dejstva za dan 22.05.1995 godine, komandant IKM-1, 4. Korpusa ARBiH, između ostalog odobrio i municiju za top 130 mm i to ukupno 6 projektila, kojima će se po njegovom naređenju otvarati vatra po Kalinoviku.

263. Da je kritičnog dana, od strane artiljerijskih jedinica 4. Korpusa realizovano dejstvo iz topa 130 mm po području Kalinovika, potvrđuje izvještaj Komande 4. MAP-a, sačinjen na Dubravicama dana 22.05.1995. godine,¹⁶⁶ u kojem je konstatovano da je ova jedinica toga dana, između ostalog dejstvovala i iz topa 130 mm sa 3 projektila po Kalinoviku, a koji broj projektila upravo odgovara broju projektila konstatovanom u zapisniku o uviđaju.¹⁶⁷

264. Nadalje, iz izvještaja 4. KAG-a od 23.05.1995. godine¹⁶⁸, sastavljenog na IKM-1 Bjelimići, proizlazi da je navedena jedinica, dana 22.05.1995. godine dejstvovala po Kalinoviku sa 5 projektila iz haubice 122 mm, a da je upravo iz tog pravca kritičnog

---

¹⁶⁵ Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, IKM-2, za izviđačko-diverzantska dejstva, Str. pov. broj: 02-1754-15/1 od 21.05.1995. godine u 17,00 h

¹⁶⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-95: Redovni dnevni izvještaj Komande 4. MAP-a, sačinjenog na Dubravicama dana 22.05.1995. godine

¹⁶⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-4

¹⁶⁸ Dokaz Tužilaštva broj: T-99: Dnevni borbeni izvještaj, Komanda 4. Korpusa ARBiH, IKM-1 Bjelimići, KAG. 4. MAP-a, Str. pov. broj: 01-12/95 od 23.05.1995. godine,

dana dejstvovala artiljerija, potvrdio je i sam oštećeni Ratko Đogić: „Ja sam čuo ispaljenje granate iz Bjelimića, a po mojoj procjeni je to bila granata ispaljena iz haubice, jer drugim oruđem nisu mogli dobaciti do Kalinovika...čuo sam i kako te granate žvižde iz pravca Bjelimića.“¹⁶⁹

265. Pritom, Vijeće cijeni da u konkretnom slučaju nema dokaza da je područje opštine Kalinovik u inkriminisanom periodu bilo artiljerijski cilj 1. Korpusa ARBiH ili neke druge vojne jedinice, tj. nema dokaza da su neke druge jedinice, osim jedinica 4. Korpusa, sa svojih vatrenih položaja dejstvovala artiljerijskim oruđem po području opštine Kalinovik u inkriminisanom periodu, odnosno dana 22.05.1995. godine, a kako je to obrazloženo u prethodnom dijelu presude.¹⁷⁰

(e) Zaključak u pogledu krivičnopravne odgovornosti optuženog Ramiza Drekovića za inkriminisane događaje opisane u tačkama 2. i 3. optužnice

266. Imajući u vidu, naprijed obrazložene dokaze, Vijeće nalazi van svake razumne sumnje dokazanim da je kritične prilike došlo do stradanja oštećenih iz tačke 2. i 3. optužnice, usljed eksplozije artiljerijskih projektila, koji su ispaljeni na područje Kalinovika, dana 22.05.1995. godine i 03.06.1995. godine.

267. Također, Vijeće nalazi da provedeni dokazi van razumne sumnje upućuju na zaključak da su u inkriminisanom periodu artiljerijske jedinice 4. Korpusa, dejstvovala na području Kalinovika, a što proizlazi prije svega, iz dokaza iz kojih je vidljivo da je Kalinovik bio označen kao artiljerijski cilj ovog korpusa, te borbenih izvještaja u kojima je konstatovano da su jedinice 4. Korpusa dejstvovala po Kalinoviku, u cijelom inkriminisanom periodu, te na dane 22.05. i 03.06.1995. godine,¹⁷¹ pri čemu nema jasnih dokaza da je u tom periodu Kalinovik granatiran od strane neke druge jedinice.

268. Kako bi se u konkretnom slučaju utvrdila krivična odgovornost optuženog Ramiza Drekovića, koji je u dane 03.06. i 22.05.1995.godine nesporno bio komandant

---

¹⁶⁹ Dokaz Tužilaštva broj: T-1

¹⁷⁰ VIDl presudu str. 62.-64. paragraf 230.-238.

¹⁷¹ Dnevni borbeni izvještaj, Str.pov.broj: 01-1-23/95 od 03.06.1995.godine, Komandant.KAG-a, Moro Esad (kopija ovjerena od strane Načelnika Arhivskog depoa, kapetan Ragib Podrug), Redovni borbeni izvještaj, 4. Korpus ARBiH, Komada 4. MAP-a, Sp broj: 02-22/2-05/95 od 22.05.1995. godine, Dnevni borbeni izvještaj, Komanda 4. Korpusa ARBiH, IKM-1 Bjelimići, KAG. 4. MAP-a, Str. pov. broj: 01-12/95 od 23.05.1995. godine

4. Korpusa ARBiH, bilo je neophodno utvrditi da li je isti tom prilikom izdavao naredbe njemu potčinjenim jedinicama da izvrše napad na civilno stanovništvo i napad bez izbora cilja granatiranjem područja naseljenog mjesta Kalinovika, dejstvom iz topova kalibra 130 mm, haubice kalibra 105 mm, 122 mm i 155 mm, a kako je to opisano u preambuli optužnice, odnosno utvrditi da li je on jedini imao isključivo pravo da naredi artiljerijsko dejstvanje jedinica 4. Korpusa.

269. Prije svega, Vijeće konstatuje da u konkretnom slučaju nema dokaza da je optuženi konkretno izdao pismenu ili usmenu naredbu da se artiljerijskim dejstvom izvrši napad na civilno stanovništvo i napad bez izbora cilja na Kalinovic, niti su kao dokaz uložene pisane naredbe izdate od strane optuženog Drekovića, a koje se odnose na artiljerijska dejstva na dane 22.05. i 03.06.1995. godine.

270. Naredbu optuženog Drekovića od 26.05.1995. godine¹⁷², Sud nije mogao dovesti u vezu sa dejstvom artiljerije 4. Korpusa na dane 22.05. i 03.06.1995. godine, s obzirom da je naredba od 26.05.1995. godine glasila isključivo za dejstvanje artiljerije iz haubice 122 mm tog dana, tj. u istoj je kao rok za postupanje naznačeno „odmah“. Također, činjenica da je optuženi dana 26.05.1995. godine naredio artiljerijsko dejstvo po centru Kalinovika, premda dokazuje da je optuženi mogao naređivati upotrebu korpusne artiljerije, ista prema ocjeni Suda, sama po sebi, ne dokazuje van razumne sumnje da je i u inkriminisanom periodu (22. 05.1995. i 03.06.1995. godine) artiljerijsko dejstvo naredio upravo optuženi Dreković kao komandant 4. Korpusa.

271. Nadalje, Vijeće cijeni da niko od saslušanih svjedoka, a koji su u inkriminisanom periodu bili na IKM-1 Bjelimići, svjedoci iz 4. MAP-a, odnosno 4. KAG-a, kao ni članovi komande 4. Korpusa,¹⁷³ nisu potvrdili da im je u tom periodu od strane optuženog Drekovića izdata pisana naredba da iz artiljerijskog oruđa dejstvuju po rejonu Kalinovika, niti da je takva naredba data usmeno, putem sredstava veze koja su u to vrijeme bila u upotrebi u 4. Korpusu, ili na bilo koji drugi način. Navedeno, također, van razumne sumnje ne proizlazi ni iz provedenih materijalnih dokaza.

---

¹⁷² Dokaz Tužilaštva broj: T-57

¹⁷³ Svjedoci: Esad Ramić, Esad Tokić, Esad Moro, Nedim Hodo, Mujo Šubara, Sead Đulić, Zlatko Bećović i dr.

272. Također, Vijeće cijeni da u izvještajima koji se odnose na dejstvo artiljerije jedinica 4. Korpusa po području Kalinovika, na kritične dane, nije navedeno da je dejstvovano upravo po naređenju optuženog Drekovića, kao Komandanta 4.korpusa, niti iz provedenih dokaza proizlazi da su ti borbeni izvještaji upućeni optuženom Drekoviću.

273. Naime, izvještaji 4. KAG-a od 03.06.1995. godine i od 23.05.1995. godine o dejstvu artiljerije, upućeni su komandi 4. MAP-a, dok je izvještaj od 22.05.1995. godine upućen IKM-2. Navedena činjenica, prema ocjeni Vijeća, dodatno upućuje da artiljerijsko dejstvovanje, konstatovano u izvještajima, ne predstavlja realizaciju naredbe optuženog Drekovića.

274. U odsustvu jasne naredbe optuženog Drekovića, izdate njemu potčinjenim jedinicama da dejstvuju iz topova kalibra 130 mm, haubice kalibra 105mm, 122 mm i 155 mm po području Kalinovika, za šta se isti tereti predmetnom optužnicom, to je Tužilaštvo bilo dužno da dokaže da je takvo artiljerijsko dejstvo kritične prilike, mogao isključivo da naredi optuženi Dreković, kao komandant 4. Korpusa ARBiH.

275. Na navedenu okolnost Tužilaštvo je provelo vještačenje po vještaku vojne struke Mladenu Marinkoviću, koji je o predmetu vještačenja u decembru 2018. godine, sačinio nalaz i mišljenje, te isti usmeno izložio na nastavku glavnog pretresa održanom na dane 21.12.2020., 18.01. i 01.02.2021. godine, nakon čega je navedeni nalaz, uveden u spis Suda kao dokaz optužbe pod brojem T-19.¹⁷⁴

276. U svom nalazu i mišljenju vještak Marinković je zaključio da je isključivo pravo upotrebe artiljerije 4. Korpusa u borbi imao komandant 4. Korpusa, da je on donosio odluke, postavljao potčinjenima zadatke, organizovao sadejstvo i saradnju i kontrolisao sprovođenje odluka, da je u skladu sa zamisli i odlukom za vođenje prestojećih borbenih dejstava, on grupisao artiljeriju, određivao artiljerijskim jedinicama borbene uloge, zadatke, rejone borbenog rasporeda, načine izvršenja zadatka, utrošak municije i regulisao po potrebi druga pitanja.

---

¹⁷⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-19: Nalaz i mišljenje vještaka vojne struke, Mladena Marinkovića, od decembra 2018.godine. str. 20

277. Prilikom obrazlaganja svog nalaza i mišljenja na glavnom pretresu, vještak je pojasnio da se njegov zaključak u pogledu upotrebe artiljerije 4. Korpusa, zasniva na borbenom pravilu artiljerije¹⁷⁵, prema kojem je komandovanje artiljerijom djelatnost komandanta i komandi združenih strateških i operativnih jedinica,¹⁷⁶ pri čemu združena taktička jedinica predstavlja brigadu, a operativna jedinica korpus, tako da shodno pravilu artiljerije, brigadnom artiljerijom komanduju komandanti brigada, dok korpusnom artiljerijom isključivo komanduje komandant korpusa.¹⁷⁷

278. Svoj zaključak, vještak je dodatno potkrijepio i Naređenjem komande 4. Korpusa ARBiH, IKM-2, za izviđačko-diverzantska dejstva, Str. pov. broj: 02-1754-15/1 od 21.05.1995. godine¹⁷⁸, gdje je u tački 10. navedeno: „dejstvom IDG rukovode komandanti brigada, artiljerijskim dejstvom 4. MAP-a komandant Korpusa, a BRAG-ovima komandanti IKM-2 i IKM-3.“

279. Međutim, Vijeće nije poklonilo vjeru zaključku vještaka Mladena Marinkovića, da je optuženi Ramiz Dreković, kao komandant 4. Korpusa, imao isključivo pravo upotrebe korpusne artiljerije, s obzirom da je takav zaključak u suprotnosti sa provedenim dokazima, kako optužbe tako i odbrane, kao i sa nalazom i mišljenjem vještataka vojne struke Mustafe Polutka¹⁷⁹, a iz kojih jasno proizlazi da su u toku borbenih dejstava, naredbu za upotrebu artiljerijskog oruđa 4. Korpusa različitih kalibara, pored optuženog, izdavale, odnosno mogle izdati i nižerangirane starješine 4. Korpusa.

280. Tako, iz dnevnog borbenog izvještaja sačinjenog od strane komandanta 4. KAG-a Esada More, od 01.06.1995. godine¹⁸⁰ proizlazi da je jedinica djelovala iz artiljerijskog oruđa h 105 mm i h 122 mm i to „po naređenju načelnika artiljerije 4. Korpusa ARBiH.“

---

¹⁷⁵ Dokaz Tužilaštva broj: T-145

¹⁷⁶ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 21.12.2020. godine, str. 10.

¹⁷⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 18.01.2021. godine, str. 68.

¹⁷⁸ Dokaz Tužilaštva broj: T-56

¹⁷⁹ Dokaz odbrane broj: O-516

¹⁸⁰ Dokaz odbrane broj: O-490: Dnevni borbeni izvještaj, Komanda 4. Korpusa, IKM-1 Bjelimići, str. pov. broj: 01-06-195 od 01.06.1995. godine

281. Da je upravo i načelnik artiljerije 4. Korpusa mogao izdati naredbu za artiljerijsko dejstvo, također proizlazi iz dokaza odbrane broj: O-261¹⁸¹, O-281¹⁸² i O-341.¹⁸³

282. Naime, u naređenju načelnika artiljerije 4. Korpusa¹⁸⁴ konstatovano je između ostalog da će se u slučaju odmazde agresora, vatra iz h 122 mm ostvariti „po njegovom naređenju“. Navedeno je također konstatovano i u zapovijesti za napad Komande 4. KAG-a od 09.05.1995. godine,¹⁸⁵ dok je u naređenju komandanta IKM-1, od 15.06.1995. godine¹⁸⁶ navedeno da će upravo načelnik artiljerije običi vojne položaje MAP-a i potčinjenih jedinica i odrediti pravce dejstva, shodno novim uočenim vojnim položajima agresora i postavljenoj liniji odbrane.

283. Nadalje, da je komandant IKM-a bio ovlašten za izdavanje naredbe za artiljerijsko dejstvo, proizlazi iz naređenja komandanta IKM-2 Kemala Hindića od 21.05.1995. godine,¹⁸⁷ gdje je u tački 7. navedeno da je sistemskom gađanju ciljeva, upravo na dan 22.05.1995. godine, moguće pristupiti „isključivo po naređenju komandanta IKM-1“. Navedeno također, potvrđuje dokaz O-489, dnevni borbeni izvještaj 4. MAP-a od 30.05.1995. godine¹⁸⁸, iz koje proizlazi da je upravo „po naređenju sa IKM-a“ dejstvovala artiljerijska jedinica, te dokaz T-113¹⁸⁹ u kojem je konstatovano da je dejstvo 4. MAP-a izvršeno po naređenju komandanta IKM-3.

284. Vještak optužbe Mladen Marinković, se prilikom sačinjavanja nalaza i mišljenja osvrnuo na navedeno naređenje komandanta IKM-2 Kemala Hindića od 21.05.1995. godine, ali isključivo na tačku 10. gdje je konstatovano da artiljerijskim dejstvom 4. MAP-a rukovodi komandant Korpusa, pritom potpuno zanemarujući tačku 7. naređenja. Međutim, ocjena je Vijeća da rukovođenje artiljerijskim dejstvom 4. MAP-a, a kako je to konstatovano u tački 10., ne podrazumijeva da je komandant 4.

---

¹⁸¹ Naređenje Načelnika artiljerije 4. Korpusa "Borašnica 95", Komanda 4. Korpusa, Komandi 4. MAP-a, Op. br. 02-1754/11, zavedeno u Spisku zaprimljenih dokumenata od strane 4. MAP-a pod brojem 11.

¹⁸² Zapovjest za napad, Komanda KAG-4, Op. br. 02-2199/95 od 09.05.1995. godine, i Tekstualno - tabelarni dio planiranih vatri.

¹⁸³ Naređenje, Komanda 4. Korpusa Armije Republike BiH, SP broj: 02-1557 od 15.06.1995. godine.

¹⁸⁴ Dokaz odbrane broj: O-261

¹⁸⁵ Dokaz odbrane broj: O-281

¹⁸⁶ Dokaz odbrane broj: O-341

¹⁸⁷ Dokaz optužbe broj: T-56

¹⁸⁸ Dokaz odbrane broj: O489: Dnevni borbeni izvještaj, Komanda 4. Korpusa, 4. MAP, broj: 02-30/2-05/95 od 30.05.1995. godine

¹⁸⁹ Borbeni izvještaj, Komanda 4. MAP-a, Str. pov. broj: 02/1-836/95 od 02.06.1995. godine

Korpusa, imao isključivo pravo izdavanja naredbe za artiljerijsko dejstvo, a kako to zaključuje vještak Marinković.

285. Naime, rukovođenje artiljerijskim dejstvom obuhvata širi spektar aktivnosti i odgovornosti, a što je konstatovao i vještak Marinković u svom nalazu¹⁹⁰, dok je izdavanje naredbi samo jedan aspekt rukovođenja. U prilog navedenom, govori upravo činjenica da je uprkos navodima iz tačke 10. u tački 7. istog naređenja navedeno da je sistemskom gađanju ciljeva artiljerijom moguće pristupiti „isključivo po naređenju komandanta IKM-1“, te da će se vatra, između ostalog i po Kalinoviku¹⁹¹ otvarati „po naređenju komandanta IKM-1 Bjelimići“.

286. Vijeće je također cijenilo dokaz T-64¹⁹² (naređenje komandanta 4. Korpusa ARBiH), iz kojeg proizlazi da je komandant IKM-1, major Ramić zajedno sa starješinama IKM-a odgovoran za sudbinu tog prostora, te da ima sva ovlaštenja u smislu rukovođenja i komandovanja (RIK).

287. Navedeno je saglasno i sa iskazom svjedoka Esada More, koji je prilikom saslušanja na glavnom pretresu izjavio da je on kao komandant 4. KAG-a u inkriminisanom periodu, naređenja primao od starješina sa IKM-a, između ostalog i od komandant IKM-a Esada Ramića.

288. Na ovom mjestu Vijeće je cijenilo dokaz O-323- dnevni obavještajni izvještaj sa IKM-a 1 Bjelimići od 03.06.1995. godine, potpisan od pomoćnika komandanta za obavještajne poslove, Muniba Miliševića. U navedenom izvještaju konstatovana je upotreba artiljerije 4. Korpusa, a svjedok odbrane Munib Milišić je prilikom saslušanja na glavnom pretresu pojasnio da je to artiljerijsko dejstvo, naredio upravo komandant IKM-a: „Komandant IKM-a. On je ovlašten za za takve radnje. Ukoliko njega nema, može pomoći, ovaj načelnik artiljerije na tom komandnom mjestu. Ili komandant artiljerijske.“¹⁹³

---

¹⁹⁰ Dokaz Tužilaštva broj: T-19, str. 20.: Komandant Korpusa u skladu sa zamisli i odlukom za vođenje prestojećih borbenih dejstava, grupiše artiljeriju, određuje artiljerijskim jedinicama borbene uloge, zadatke, rejone borbenog rasporeda, načine izvršenja zadatka, utrošak municije i reguliše po potrebi druga pitanja.

¹⁹¹ Komandant IKM-1 odobrio za izvršenje zadatka utrošak municije i to 6 projektila za top 130 mm za Kalinovic

¹⁹² Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, SP broj: 02-2204 od 08.06.1995. godine

¹⁹³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 08.12.2021. godine, str. 27.

289. Da je komandant IKM-a odgovoran za stanje u zoni odgovornosti isturenog komandnog mjesta, odnosno da je ovlašten u tom smislu preduzimati odgovarajuće mjere, proizlazi i iz naređenja za daljnja borbena dejstva, izdatog od strane komandanta 4. Korpusa, optuženog Ramiza Drekovića od 22.05.1995. godine.¹⁹⁴ Naime, u ovoj naredbi, pod tačkom 17. je navedeno: „Za stanje u zoni odgovornosti IKM-1 odgovoran je komandant IKM-a u kom cilju poduzimati mjere i blagovremeno me i lično izvještavati o svim problemima.“

290. Da je u inkriminisanom periodu, pored načelnika artiljerije, komandanta IKM-a i Komandant 4. MAP-a bio ovlašten upotrijebiti korpusnu artiljeriju proizlazi iz dokaza O-81¹⁹⁵ u kojem je navedeno da će nakon održanog referisanja pomoćnika komandanta kod Komandanta 4. MAP-a, isti, shodno novonastaloj situaciji izdati zadatke pomoćnicima komandanta i potčinjenim jedinicama.

291. Navedeno je potvrdio i svjedok Zlatko Bećović, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost Komandanta 4. MAP-a. Naime, ovaj svjedok je prilikom saslušanja na glavnom pretresu izjavio da je u borbenim situacijama imao mogućnost da samostalno djeluje, da određuje utrošak municije, te je pojasnio: „ja imam odobrenje kroz zapovjest, kroz plan dejstva, kroz tekstualno-tabelarni dio plana dejstva, kroz utrošak municije. Ja imam zadatak i ja sam dužan i obavezan da postupam po tome... Nikoga ja ne moram da pitam, da li trebam da gađam nešto što je moja procjena da treba da gađam.“¹⁹⁶

292. Prilikom donošenja odluke, Vijeće je cijenilo i navode saslušanih svjedoka Esada Ramića i Nedima Hode, koji su izjavili da se korpusna artiljerija 4. Korpusa, mogla upotrijebiti isključivo na osnovu naredbe, odnosno odobrenja komandanta Korpusa, kao i da se bez njega nije mogla ispaliti niti jedna granata. Međutim, Vijeće nije poklonilo vjeru ovakvim navodima ovih svjedoka, ocijenivši da isti nisu objektivni i vjerodostojni, s obzirom na funkciju i aktivnosti koje su ovi svjedoci obavljali i preduzimali u inkriminisanom periodu, te s tim u vezi sa eventualnim motivima za umanjeње vlastite odgovornosti za dešavanja u tom periodu, pri čemu su takvi njihovi

---

¹⁹⁴ Dokaz odbrane broj: O-295Zadaci za dalja b/d, naređenje, Komanda 4. Koprusa, IKM-1 Bjelimići, SP broj: 02-638 od 22.05.1995. godine.

¹⁹⁵ Dnevni borbeni izvještaj, 4. Korpus, 4. MAP, broj: 02-03/4-05/95 od 23.05.1995. godine

¹⁹⁶ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 10.11.2021. godine, str. 50.

navodi i u suprotnosti sa naprijed pomenutim materijalnim dokazima i iskazima svjedoka kojima je Sud poklonio vjeru.

293. Vijeće cijeni da je svjedok Esad Ramić prilikom svog svjedočenja na glavnom pretresu pokušao da se ogradi od svih inkriminiranih događaja, ističući da u vremenskom periodu, relevantnom za predmetnu optužnicu, nije obavljao dužnost komandanta IKM-a u Bjelimićima. Naime, svjedok je naveo: „: Ja sam polovinom maja vraćen odozgo i kažem vam prvog juna sam razriješen svih dužnosti,“¹⁹⁷ nakon čega je dužnost komandanta preuzeo Hamid Selimović: „Po mojim sjećanjima to je bila negdje polovina maja, 20 maj tu negdje...slijedila je primopredaja dužnosti da bi ja znači se povukao i dobio razriješenje 1. juna, svih dužnosti.“¹⁹⁸

294. Ovakvi navodi svjedoka Esada Ramića, su u suprotnosti sa iskazima drugih svjedoka¹⁹⁹ te uloženom materijalnom dokumentacijom²⁰⁰, a iz kojih van razumne sumnje proizlazi zaključak da je Esad Ramić obavljao dužnost komandanta IKM-a u Bjelimićima u inkriminisanom periodu, tačnije u maju i početkom juna 1995. godine.

295. Na ovom mjestu, Vijeće posebno upućuje na dokaz T-64,²⁰¹ iz kojeg proizlazi ne samo da je Esad Ramić u junu 1995. godine obavljao dužnost komandanta IKM-a u Bjelimićima, nego i da je isti sa starješinama IKM-a bio odgovoran za sudbinu tog prostora, kao i da mu pripadaju sva ovlaštenja u smislu RIK-a (rukovođenje i komandovanje). U istom dokazu je konstatovano da će smjena između Esada Ramića i Hamida Selimovića biti naknadno regulisana, dok iz dokaza T-65²⁰² proizlazi da je primopredaja dužnosti između njih planirana za 13.06.1995. godine, a što je potvrdio i svjedok Hamid Selimović. Svjedok Hamid Selimović, naglasio da je od dolaska na IKM-1 dana 31.05.1995. godine, pa sve do 13.06.1995. godine, on ustvari bio „na

---

¹⁹⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 25.02.2019. godine, str. 14.

¹⁹⁸ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 25.02.2019. godine, str. 33.

¹⁹⁹ Svjedoci odbrane: Hamza Ajanović, Nusret Šehić

²⁰⁰ Dokaz Tužilaštva broj: T-58: Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, Str. pov. broj: 3842-01 od 28.05.1995. godine, T-64: Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, SP broj: 02-2204 od 08.06.1995. godine; T-65: Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, Str. pov. broj: 02/1-1-2225 od 11.06.1995. godine; dokaz odbrane broj: O-225: Angažovanje starješina na IKM-3 Bjelimići, naređenje, Komanda 4. Koprusa, str. pov. broj: 02/1-2-1553 od 22.04.1995. godine.

²⁰¹ Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, SP broj: 02-2204 od 08.06.1995. godine

²⁰² Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, Str. pov. broj: 02/1-1-2225 od 11.06.1995. godine

isturenom komandnom mjestu, bez naredbe o postavljenju“, a da je u to vrijeme na IKM-1 glavni bio Esad Ramić, „on je bio sve do 13.06“²⁰³

296. Svjedok Hamidović je prilikom saslušanja na glavnom pretresu izjavio da je on kao komandant IKM-1 mogao izdati naredbu za upotrebu artiljerije, navodeći da je on isključivo naređivao dejstvovanje iz oruđa koje je imalo dometa do 3 km (minobacačke granate, topovi ZIP, ZIS),²⁰⁴ a da su se sva artiljerijska oruđa mogla koristiti prije svega po naredbi Korpusa: „načelnika kom.. Korpusa na osnovu pismene naredbe“²⁰⁵ s tim da on nije dobio takve naredbe od komande korpusa.

297. Vijeće ovakvim navodima nije poklonilo vjeru, s obzirom da je dužnost koju je svjedok Hamidović u inkriminisanom periodu vršio u sklopu IKM-1, podrazumijevala određene odgovornosti, a kako to proilazi iz naredbe optuženog Drekovića od 31.05.1995. godine.²⁰⁶ Naime, u tački 4. navedenog naređenja je konstatovano da će major Selimović, po prijemu dužnosti komandanta IKM-1 (a koji je uslijedio dana 13.06.1995. godine) u potpunosti biti odgovoran za odbranu svake stope zone odgovornosti IKM-1 (450. i 445.IIbr.), za pravilnu borbenu upotrebu jedinica kao i za redovno, pravovremeno i istinito izvještavanje o svim zbivanjima bitnim za komandu korpusa.

298. Također, Vijeće nije moglo pokloniti vjeru navodima svjedoka optužbe Nedima Hodo, da se zbog nedostatka artiljerijske municije, bez komandanta korpusa nije mogla ispaliti niti jedna granata,²⁰⁷ upravo zbog činjenice da je ovaj svjedok u inkriminisanom periodu obavljao dužnost načelnika artiljerije 4. Korpusa, te da iz uložene materijalne dokumentacije proizlazi da je korpusna artiljerija dejstvovala i po njegovom naređenju.²⁰⁸

299. Svjedok Esad Tokić koji je bio načelnik operativnog odjeljenja 4. korpusa je naveo da je komadant Korpusa insistirao da se poštuju planska dokumenta a ukoliko

---

²⁰³ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.01.2020. godine, str. 81.

²⁰⁴ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.01.2020. godine, str. 18.

²⁰⁵ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 14.01.2020. godine, str. 18.

²⁰⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-60; Naređenje komande 4. Korpusa ARBiH, IKM-1 Bejlimići, SP broj: 02-1019 od 31.05.1995. godine

²⁰⁷ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 10.03.2020. godine, str. 23.-24.

²⁰⁸ Dokazi odbrane: O-261, O-281, O-341 I O-490

je bilo eventualnih potreba za novo gađanje traženo je odobrenje za tu municiju od komande.

300. Svjedok Edin Ćajić, koji je u inkriminisanom periodu bio stručno lice za artiljeriju u 4. Korpusu, je prilikom saslušanja na glavnom pretresu naveo da je naređenje za upotrebu artiljerije izdavao Komadant korpusa preko komadanta IKM-a. Međutim, isti svjedok je svoje tvrdnje crpio iz perioda kada je bio komadant 4. MAP-a do sredine aprila 1995. godine, što znači prije inkriminisanog događaja i prije akcije „Treskavica 95“. Također, Vijeće cijeni da je njegov iskaz u suprotnosti sa iskazom svjedoka Zlatka Bećovića, koji je bio komadant 4.MAP-a u vrijeme kritičnih događaja i čiji je iskaz na ove okolnosti naveden u prethodnom dijelu obrazloženja presude, kao i svjedoka Alije Ismeta koji je u ranijem periodu bio komadant IKM-a u Odžacima odnosno na Bjelimićima.

301. Pravilo koje je vještak optužbe vojne struke, Mladen Marinković isticao u svom nalazu i mišljenju, da je isključivu upotrebu, odobrenje, naredbu za upotrebu artiljerije imao komandant korpusa, ne nalazi potvrdu ni u iskazu svjedoka Abdulaha Čobe, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandanta 1. MAD (mješoviti artiljerijski divizion) 1. Korpusa. Naime ovaj svjedok je izjavio, da je kao komandant 1. MAD-a mogao samostalno djelovati i to na način: „im'o sam kod kod odbrane ovdje kod napada kad je bilo, im'o sam odriješeno do pet metaka da znate to po svom oruđu...kad je kad je počeo počeo napad, 5 metaka po oruđu sam im'o odobrenje od komandanta 1.Korpusa da djelujem samostalno.“²⁰⁹

302. Međutim, kada je riječ o dejstvovanju korpusnom artiljerijom po osnovu dobijenog odobrenja od komandanta korpusa, Vijeće ističe da predmetna optužnica glasi na artiljerijsko dejstvovanje isključivo po naređenju optuženog Drekovića, odnosno istog tereti za izdavanje naređenja, a ne spominje termin „odobrenje“ tj. dejstvovanje po odobrenju optuženog, niti da je odgovoran za svako artiljerijsko dejstvo jedinica 4.KAG-a.

---

²⁰⁹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 03.09.2020. godine, str. 38.

303. Pored toga, Vijeće cijeni da u predmetnom krivičnom postupku nije proveden niti jedan dokaz, a koji van razumne sumnje ukazuje na to da je od optuženog Drekovića traženo pismeno ili usmeno odobrenje za artiljerijsko dejstvo u inkriminisanom periodu, tj. na dane 22.05. i 03.06.1995. godine, niti je u jednom borbenom izještaju, u kojem je konstatovano artiljerijsko dejstvo za navedene dane, istaknuto da je dejstvovano upravo po odobrenju optuženog kao komandanta 4. Korpusa.

304. Na ovom mjestu, Vijeće je posebno cijenilo i iskaz svjedoka odbrane Emira Sinanovića, koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost načelnika artiljerije 4. Korpusa na IKM-2 Zlatar i koji je učestvovao u akcijama Treskavica 95 i Borašnica 95. Na pitanje branioca da li je Komandant korpusa za svaku artiljerijsku granatu koju planira komandant IKM-a ispaliti dobijao zahtjeve sa terena za odobravanje, ovaj svjedok je izjavio: „Ma ne ...komandanti IKM-ova bili ti koji su upotrebljavali, znači koja je svrha pitati, šta sad treba svaki vojnik da pita hoće li ispaliti metak komandanta korpusa.“²¹⁰ Svjedok je naglasio da komandant IKM-a je taj koji odobrava upotrebu oruđa u skladu sa trenutnom situacijom na terenu.

305. Svjedok odbrane Alija Ismet, je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio da je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost načelnika operativnog centra Generalštaba ARBiH, ali naglasivši da je u toku 1994. godine bio na dužnosti komandanta IKM-a u Odžacima, tako da mu je poznat način na koji dolazi do upotrebe artiljerije na isturenom komandnom mjestu. U tom smislu svjedok Ismet je na pitanje branioca da li je komandantu IKM-a, bila potrebna naredba komandanta korpusa za dejstvo artiljerije, odgovorio: „Ne. Nema govora. Ne. Nije potrebno. To komandant IKM-a odlučuje za novonastalu situacija... šta bi bilo da čeka komandanta.“²¹¹

306. Sud je poklonio vjeru iskazima ovih svjedoka, ocijenivši da su isti objektivni, vjerodostojni te saglasni materijalnim dokazima, iz kojih proizlazi da su i nižerangirane starješine 4. Korpusa u sklopu IKM-a izdavale naredbe za upotrebu artiljerije.

---

²¹⁰ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 08.09.2021. godine, str. 8.

²¹¹ Transkript broj: S1 1 K 012247 19 Kri od 05.07.2021. godine, str. 48.-49.

307. Imajući u vidu sve naprijed obrazloženo, Vijeće nije našlo dokazanim tezu Tužilaštva da su jedinice 4. Korpusa u inkriminisanom periodu iz artiljerijskog oruđa djelovale isključivo po naređenju optuženog Ramiza Drekovića, kao komandanta 4. Korpusa.

108. Kod naprijed utvrđenog stanja stvari, tj. s obzirom da Tužilaštvo nije dokazalo da je pogibija i ranjavanje oštećenih iz tačke 2. i 3. optužnice, prouzrokovano djelovanjem jedinica 4. Korpusa po području Kalinovika u inkriminisanom periodu, po osnovu naredbe optuženog da se izvrši napad na civilno stanovništvo i napad bez izbora cilja granatiranjem područja naseljenog mjesta Kalinovika, to je Vijeće optuženog Drekovića oslobodilo optužbi i po tački 2. i 3. optužnice.

VI. ZAKLJUČAK

109. Vijeće, podsjećajući da je na strani optužbe teret dokazivanja bitnih obilježja krivičnog djela, te elemenata krivične odgovornosti optuženog. Međutim, po ocjeni Vijeća, dokazi koje je Tužilaštvo izvelo na glavnom pretresu u cilju dokazivanja krivnje optuženog nisu isključujući svaku razumnu sumnju, mogli ovo vijeće dovesti do zaključka da je optuženi Ramiz Dreković počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, na način na koji mu se to stavilo na teret predmetnom optužnicom.

110. S tim u vezi, Vijeće napominje da je Sud dužan donijeti oslobađajuću presudu, ne samo u slučaju kada je dokazana nevinost, već i u slučaju kada nije dokazana krivnja optuženog. Svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog.

111. Činjenice *in peius* koje se odnose na optuženog moraju se utvrditi sa potpunom sigurnošću (isključujući svaku razumnu sumnju). Ako postoji sumnja u odnosu na te činjenice, one se ne mogu uzeti kao utvrđene, već se imaju smatrati neutvrđenim. Drugo pravilo važi za činjenice koje idu u korist optuženom, odnosno *in favorem*. Te činjenice se uzimaju za utvrđene čak i onda ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog

vjerovatnije.²¹²

112. Slijedom navedenog, a u skladu sa odredbom člana 281. stav 2. ZKP BiH, obaveza je Suda da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.²¹³

113. Poštujući navedene principe, a imajući u vidu da Tužilaštvo, u konkretnom slučaju nije isključujući svaku razumnu sumnju, dokazalo krivicu optuženog Ramiza Drekovića, Vijeće je primjenom odredbe člana 284. stav 1. tačka c), a u vezi sa članom 3. ZKP BiH donijelo presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe.

IV TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV

114. Na osnovu odredbe člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, imajući u vidu da je optuženi oslobođen od optužbe, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret budžetskih sredstava.

115. Na osnovu odredbe člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinskopravnim zahtjevom upućuju na parnični postupak.

ZAPISNIČAR:

Pravni savjetnik- asistent

Samira Kustura Čolić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Staniša Gluhajić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju ovog Suda u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otpravka iste.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

---

²¹² Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 50

²¹³ Član 281. stav (2) ZKP BiH: „Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.“

